

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Jana Hadová

Manželské majetkové smlouvy

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Michaela Hendrychová, CSc.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 14. 07. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 133 324 znaků včetně mezer.

Jana Hadová

V Praze dne 14. 07. 2020

Mnohokrát děkuji doc. JUDr. Michaelé Hendrychové, CSc., za její ochotu, trpělivost a cenné rady v průběhu psaní diplomové práce.

Obsah

Úvod	6
1. Právní úprava manželského majetkového práva na území České republiky	8
1.1. Historie majetkových poměrů manželů.....	9
1.1.1. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném.....	10
1.1.2. Rekodifikace soukromého práva v 60. letech.....	11
1.1.3. Právní úprava podle občanského zákoníku z roku 1964, ve znění zákona č. 509/1991 Sb.	12
1.1.4. „Velká rodinněprávní novela“ z roku 1998	13
1.1.5. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník	13
1.2. Prameny právní úpravy	14
1.2.1. Právo Evropské unie	15
2. Manželské majetkové právo	17
2.1. Společné jmění manželů.....	18
2.1.1. Otázka vzniku společného jmění manželů.....	19
2.1.2. Zánik společného jmění manželů.....	19
2.1.3. Vymezení pojmu „společného jmění manželů“	20
3. Režimy společného jmění manželů	22
3.1. Zákonný režim.....	22
3.1.1. Aktiva náležející do společného jmění manželů.....	23
3.1.2. Pasiva náležející do společného jmění manželů	26
3.2. Smluvené režimy.....	28
3.2.1. Ujednání modifikovaného manželského majetkového režimu před uzavřením manželství	31
3.2.2. Možnost upravit manželský majetkový režim za trvání manželství	33
3.2.3. Právní forma manželských majetkových smluv	35
3.2.4. Zápis do veřejného seznamu	35
3.3. Režim založený rozhodnutím soudu	37
4. Režimy správy společného jmění manželů	42
4.1. Správa společného jmění manželů v zákonném režimu.....	42
4.2. Správa společného jmění manželů na základě smlouvy	45
4.3. Správa společného jmění manželů na základě rozhodnutí soudu	46

5. Rozbor smluvených režimů	47
5.1. Režim oddělených jmění	47
5.1.1. Vypořádání společného jmění.....	49
5.1.2. Obvyklé vybavení rodinné domácnosti	50
5.2. Zúžení společného jmění manželů v zákonném režimu.....	51
5.3. Rozšíření společného jmění manželů v zákonném režimu	52
5.4. Vyhrazení vzniku společného jmění manželů ke dni zániku manželství.....	54
5.4.1. Zánik manželství	55
5.5. Smluvní úprava majetkových poměrů pro případ zániku manželství ...	55
5.5.1. Smlouva upravující uspořádání majetkových poměrů pro případ smrti, která splňuje náležitosti dědické smlouvy	57
5.5.2. Smlouva upravující uspořádání majetkových poměrů pro případ smrti, která nesplňuje náležitosti dědické smlouvy	58
5.5.3. Smlouva upravující uspořádání majetkových poměrů pro případ rozvodu manželství	59
6. Zhodnocení české platné právní úpravy a nizozemské právní úpravy manželských majetkových poměrů včetně úvah de lege ferenda	61
Závěr	65
Seznam zkratk	67
Seznam použitých zdrojů.....	68
Abstrakt.....	73
Abstract	74

Úvod

Manželské majetkové společenství prošlo od roku 1950 značnými změnami, což nakonec vyvolalo potřebu stabilizovat majetkové poměry mezi manželi. V roce 1964 došlo zákonem č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, k odtržení právní úpravy manželského majetkového společenství od zákona č. 94/1963 Sb., o rodině a nově bylo upraveno v rámci občanského zákoníku. Tehdy už ale nešlo o společné jmění, ale jen o tzv. bezpodílové spoluvlastnictví manželů.

S tímto prazvláštním institutem jsme museli vydržet až do léta 1998, kdy došlo k novelizaci zákona o rodině i občanského zákoníku. Tato novelizace (zák. č. 91/1998 Sb.) přinesla zpět majetkové společenství manželů pod označením „společné jmění manželů“. Tento institut byl posléze zakotven rovněž v tzv. novém občanském zákoníku, a to v rámci nového souboru právních norem pod rubrikou „manželské majetkové právo“.

Pro pochopení právní koncepce manželského majetkového práva je nutné si nejdříve vymežit, co se pod pojmem společné jmění manželů ukrývá. Do společného jmění manželů náleží veškeré věci v právním smyslu, tj. vše, co je odlišné od osoby a slouží potřebě lidí. Jedná se především o věci movité a nemovité, pohledávky, ale i jiná práva a majetkové hodnoty ocenitelné penězi. Do tohoto majetkového souboru však nepatří práva spojená výlučně s osobou manžela.

Je nutné uvést, že společné jmění manželů má v naší právní kultuře dlouhou tradici. Už od počátku je tento institut nerozlučně spojen s existencí manželství. Platná právní úprava však nespojuje bez dalšího se vznikem manželství i vznik společného jmění, neboť kromě zákonného režimu existuje i režim smluvený, jakož i režim založený rozhodnutím soudu. Právě této problematice je věnována tato diplomová práce.

V průběhu let docházelo k jistým změnám v nahlížení na společné jmění manželů. Není bez zajímavosti, že každý jeden stát stanoví pro majetkové právo manželské svá vlastní pravidla. Některé státy tuto otázku ponechávají zcela bez zákonné úpravy, tj. nechají jen na vůli snoubenců, jak si své majetkové poměry upraví do budoucna pro případ uzavření manželství.

Vzhledem k tomu, že právo vlastnit majetek je jedno ze základních lidských práv, stejně tak jako jeho ochrana ze strany státu je jednou z předních povinností státního mechanismu, můžeme do jisté míry podřadit právní úpravu majetkových práv souvisejících s institutem manželství a následným založením rodiny pod pojem národní bohatství.

Cílem této diplomové práce je utvořit celistvý obraz, tj. podrobně rozebrat, jak šel čas s úpravou manželských majetkových práv v České republice. Poté, co si vysvětlíme, jaké manželské majetkové režimy umožňuje snoubencům a manželům právní řád České republiky, bude následovat krátké srovnání s právním řádem Nizozemska ohledně toho, v čem se tyto dvě právní úpravy odlišují a naopak v jakých bodech zaujímají podobný postoj k manželskému majetkovému právu.

Především se hodláme zaměřit na to, zda v Nizozemsku existuje tzv. zákonný režim úpravy společného jmění manželů a zda je možné na základě smlouvy se od tohoto zákonného režimu odchýlit. Platná právní úprava manželských majetkových práv v České republice je v tomto směru dost liberální, s výjimkou zvláštního majetkového celku označeného „obvyklé vybavení rodinné domácnosti“. Manželé, kteří nechtějí ve svých majetkových věcech sledovat zákonnou úpravu, mohou zvolit jeden ze čtyř druhů smluveného režimu. A právě těmto otázkám bude tato práce věnována.

Lze očekávat, že jedním z hlavních přínosů této diplomové práce bude – na základě srovnání naší platné právní úpravy manželského majetkového práva s platnou právní úpravou v Nizozemsku – zjištění výhod, kladů, popř. chyb a nedostatků jedné i druhé právní úpravy. Na konci práce by tudíž měla být úvaha o některých vhodných řešeních pro naši právní úpravu manželského majetkového práva.

1. Právní úprava manželského majetkového práva na území České republiky

Právní úprava manželského majetkového práva prošla dlouhým a složitým vývojem. Až do přijetí zák. č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, bylo manželské majetkové právo upraveno v Obecném zákoníku občanském z roku 1811, ve kterém se uplatňoval systém samostatného, tj. odděleného majetkového jmění manželů. Manželé (resp. snoubenci) měli možnost sjednat si tzv. majetkové společenství (srov. § 1233 a násl. Obec. zák. obč.). Aby mohlo být mezi manželi založeno majetkové společenství, muselo to tedy být mezi nimi výslovně sjednáno.¹

Od přijetí zák. č. 265/1949 Sb., o právu rodinném se na našem území začal uplatňovat princip manželského majetkového společenství, které vznikalo uzavřením manželství ze zákona, tzv. zákonné majetkové společenství manželů.

V souvislosti s přijetím zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, došlo k zásadní změně ve vývoji manželského majetkového práva. Právní úprava majetkových záležitostí manželů byla opětovně obsažena v občanském zákoníku, čímž došlo k odtržení majetkových práv a povinností od osobních vztahů mezi manželi, které i nadále zůstaly upraveny v rodinném právu, konkrétně v zák. č. 94/1963 Sb., o rodině. Důležité ale je, že majetkové společenství bylo vystřídáno pouhým tzv. bezpodílovým spoluvlastnictvím manželů. To znamenalo, že manželům byly společné jen věci. Neměli společné ani pohledávky (např. peníze na účtu), ani dluhy.

Bezpodílové spoluvlastnictví manželů bylo konečně zrušeno až v roce 1998: zákonem č. 91/1998 Sb., kterým se měnil a doplňoval zákon č. 94/1963 Sb., o rodině a zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník. V důsledku této novely bylo na podkladě zkušeností z právní praxe v občanském zákoníku zavedeno společné jmění manželů, čili opět manželské majetkové společenství, které jak již název naznačuje, mohlo obsahovat nejen majetek manželů, ale také pohledávky a závazky.

¹ JURÁKOVÁ, Helena. *Úplatné nabývání nemovitostí manžely*. Ad Notam. 2007, č. 1, str. 14 – 15.

Platná právní úprava manželského majetkového práva je upravena v zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. V tomto zákoně je upraveno nejen osobní, ale i majetkové právo manželské.²

1.1. Historie majetkových poměrů manželů

S účinností od 1. ledna 1812 platil na našem území Obecný zákoník občanský z roku 1811, který zavedl režim odděleného majetku manželů. Manželské majetkové právo bylo vystavěno na zásadě, že každý z manželů nabýval majetek samostatně, tj. každý z manželů nabývá individuálně určenou věc do svého výlučného vlastnictví. Totéž se týká i dluhů a pohledávek.

Koncepce samostatného majetku manželů byla odrazem tehdejšího nerovnoprávného postavení mužů a žen. Žena měla v manželství slabší postavení, což se nejčastěji ukázalo v situaci, kdy nebylo zřejmé, který z manželů má konkrétní věc nabýt do svého vlastnictví. Pokud vznikaly pochybnosti, platilo, že věc nabude do svého vlastnictví manžel.³

Ačkoliv uzavřením manželství vznikla ze zákona oddělená jmění manželů, umožňoval tehdy platný Obecný zákoník občanský, aby ujednají-li si tak smluvně manželé, vzniklo tzv. majetkové společenství označované také jako společenství statků (správně: zbožové společenství).

V této době byl také často užíván institut tzv. svatebních smluv. Svatební smlouvy mohly být uzavřeny nejen snoubenci, ale také manželi. Tyto svatební smlouvy měly ve většině případů za cíl zaopatřit do budoucna jednoho z manželů, zpravidla manželku, tj. stanovovaly, jaký majetek nabude do svého vlastnictví jeden z manželů (srov. § 1217 a násl. Obec. zák. obč.). Tento manžel pak nebyl nikterak omezen ve správě či nakládání s tímto majetkem.

V souvislosti se vznikem samostatné Československé republiky roku 1918 došlo k přijetí tzv. recepčního zákona č. 11/1918 Sb., kterým byl s některými omezeními převzat právní řád dosud platný na území tehdejší ČSR, tj. Obecný zákoník občanský z roku 1811. Ačkoliv tento zákoník byl značně

² BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. Olomouc: ANAG, 2013-. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-819-2, str. 105 an.

³ ROUČEK František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl V. Praha: Linhart, 1937. ISBN 978-80-8596-360-1, str. 523.

rozsáhlým a dost kvalitním legislativním dílem, bylo potřeba zahájit přípravy, které by vedly k rekodifikaci občanského práva. Nicméně, ještě před vznikem ČSR, byl Obecný zákoník občanský z roku 1811 dílčími novelami z let 1914 – 1916 podstatně změněn a upraven i co se práva manželského týká. Po vzniku ČSR byl jedním z nejvýznamnějších nových zákonů zák. č. 320/1919 Sb., tzv. manželská novela. Manželské majetkové poměry se ale stále řídily převzatou rakouskou úpravou až do přijetí zák. č. 265/1949 Sb., o právu rodinném.⁴

1.1.1. Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném

V roce 1949 se Národní shromáždění republiky Československé usneslo na zákoně č. 265/1949 Sb., o právu rodinném, který nabyt účinnosti 01. 01. 1950. Tento zákon byl výrazně poznamenán vlivem sovětského vzoru typického pro totalitní koncepci, přičemž toto pojetí bylo podstatně odlišné od evropské kontinentální koncepce.⁵ A právě pod stále silícím sovětským vlivem došlo k vynětí vztahů rodinných a manželských z věcné působnosti občanského zákoníku, což mělo za následek vznik tohoto samostatného rodinněprávního kodexu. Zákon o právu rodinném č. 265/1949 se tak vedle občanského zákoníku stal jedním ze základních kodexů této doby.

Zák. č. 265/1949 Sb., o právu rodinném zavedl institut tzv. zákonného majetkového společenství, čímž opustil dosud zavedený princip spočívající v odděleném majetku manželů. V souvislosti s touto podstatnou změnou bylo potřeba vymezit rozsah zákonného majetkového společenství manželů, který vyplýval ze zákona a měl zahrnovat veškerý majetek, který manželé nabyli za trvání manželství, tj. aktiva i pasiva. Výjimku z nabývání aktiv do majetkového společenství manželů tvořil majetek, který jeden z manželů nabyt dědictvím, obdržel darem nebo pokud se jednalo o věc, která sloužila osobní potřebě či výkonu povolání jednoho manžela. Součástí zákonného majetkového společenství manželů se nestala pasiva, která vznikla jednomu z manželů před uzavřením manželství, popř. vznikla na jeho samostatném majetku (srov. § 22

⁴ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-468-0, str. 59 an.

⁵ KNAPP, Viktor. *Učebnice občanského a rodinného práva: Celost. Vysokoškolská učebnice. Učebnice občanského a rodinného práva: Celost. vysokoškolská učebnice. Sv. 1, (Obecná část - Práva věcná) / Autoři* [online]. 1953 [cit. 2019-06-23], str. 14.

zák. o právu rodinném). Pokud došlo k zániku manželství, tj. manželství zaniklo smrtí jednoho z manželů nebo rozvodem, uplatnila se na zákonné majetkové společenství právní úprava podílového spoluvlastnictví, přičemž se mělo za to, že podíly obou manželů jsou stejné.

Podle zákona si manželé dohodou sepsanou ve formě soudního zápisu (obdoba dnešního notářského zápisu) mohli stanovit rozsah majetkového společenství odlišně od zákona. V tomto zákoně se také úplně poprvé můžeme setkat s institutem vyhrazení vzniku majetkového společenství manželů ke dni zániku manželství. Nutno podotknout, že na svou dobu byl tento zákon poměrně dispozitivní. Manželé si mohli své majetkové společenství modifikovat podle své vůle.

Následně byl přijat zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, kterým došlo k rekodifikaci zbývajících částí občanského práva, přesto však neměl na našem území dlouhého trvání. Tento občanský zákoník byl do značné míry zjednodušený, k čemuž mimo jiné přispělo i to, že výše zmiňovaný zák. č. 265/1949 Sb., o právu rodinném obsahoval komplexní úpravu rodinného práva od vzniku manželství včetně manželského majetkového práva, až po úpravu práv rodičů a dětí.

1.1.2. Rekodifikace soukromého práva v 60. letech

Po deseti letech od účinnosti zák. č. 141/1950 Sb., došlo k přijetí ústavního zák. č. 100/1960 Sb., tj. nové Ústavy Československé socialistické republiky, účinného od 11. 07. 1960. S ohledem na to, že dosavadní občanský zákoník z roku 1950 neodpovídal představě socialismu, bylo třeba přijmout nové základní kodexy „socialistického“ práva.⁶

Vznikem několika samostatných zákoníků jako například zákona o rodině a občanského zákoníku, zákoníku mezinárodního obchodu a posléze i zákoníku práce, došlo k zařazení jednotlivých problematik do samostatných celků. To mělo za následek další oslabení role občanského práva, a tím i občanského zákoníku jakožto všeobecného a podpůrného právního předpisu soukromého práva.

⁶ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. Praha: ASPI, 2004. Právní rukověť (ASPI). ISBN 80-86395-70-7, str. 40.

Tato výrazná změna soukromého práva s sebou přinesla změnu úpravy majetkových poměrů manželů, neboť ta byla až dosud součástí zák. č. 265/1949 Sb., o právu rodinném. Nejednalo se však pouze o přesunutí zákonné úpravy majetkového práva manželského do nově vzniklého kodexu, tj. občanského zákoníku č. 40/1964 Sb. Nový občanský zákoník už neupravoval majetkové společenství, ale jenom tzv. bezpodílové spoluvlastnictví manželů, tj. spoluvlastnictví věcí bez určení podílů (srov. § 500 odst. 1 obč. zák. z roku 1964).

Předmět bezpodílové spoluvlastnictví manželů tvořily věci, které byly nabyty jedním z manželů nebo oběma manželi za trvání manželství, s výjimkou majetku, který jeden z manželů nabyt dědictvím, obdržel darem nebo se jednalo o věc, která sloužila jeho osobní potřebě či k výkonu povolání (srov. § 143 obč. zák. z roku 1964). Součástí bezpodílového spoluvlastnictví se však nikdy nemohla stát majetková hodnota představující pohledávku či dluh.

Právní úprava bezpodílového spoluvlastnictví v zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, byla kogentní, tj. neumožňovala žádnou dohodu, kterou by se manželé odchýlili od zákonné úpravy majetkových poměrů.⁷

1.1.3. Právní úprava podle občanského zákoníku z roku 1964, ve znění zákona č. 509/1991 Sb.

Novelou občanského zákoníku č. 509/1991 Sb., došlo k zcela zásadní změně v pohledu na majetkové právo manželské. Tato konečně prolomila rigidní kogentnost právní úpravy majetkového práva manželského (srov. § 143a obč. zák. z roku 1964).

Vzhledem k této změně bylo manželům opětovně umožněno, aby své majetkové poměry upravili dohodou odchylně od zákona, přičemž pro tuto dohodu byla vyžadována forma notářského zápisu (srov. § 143a odst. 3 obč. zák. z roku 1964).

Další změna co se bezpodílového spoluvlastnictví manželů týče, nastala ohledně jeho předmětu. Nově tak bylo do bezpodílového spoluvlastnictví

⁷ Vládní návrh zákona o rodině z roku 1963. In: www.psp.cz. (online). Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0146_01.htm

manželů možné zařadit vše, co mohlo být předmětem vlastnictví.⁸

1.1.4. „Velká rodinněprávní novela“ z roku 1998

Zákon o rodině byl zcela zásadním způsobem novelizován zák. č. 91/1998 Sb., kterým se měnil a doplňoval zák. č. 94/1963 Sb., o rodině, a to s účinností ke dni 01. 08. 1998. Vzhledem k tak velice rozsáhlým, ale především také podstatným změnám zákona o rodině, navrhl Parlament České republiky, aby bylo vyhlášeno tzv. úplné znění zákona o rodině pod č. 210/1998 Sb.⁹

Zákonem č. 91/1998 Sb., došlo ke značným změnám také v zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, kdy platná právní úprava bezpodílového spoluvlastnictví manželů byla nahrazena institutem společného jmění manželů (srov. § 150 obč. zák z roku 1964), který se od bezpodílového spoluvlastnictví do značné míry lišil.¹⁰

1.1.5. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Občanský zákoník z roku 2012 je hlavním pramenem občanského práva. Nabyl účinnosti dne 1. ledna 2014. Občanský zákoník č. 89/2012 Sb. (dále jen „obč. zák.“) je výsledkem rekodifikace soukromého práva v České republice po roce 1989. Cílem zákonodárců, kteří stáli u zrodu tohoto zákona, byla idea vytvořit standardní občanský zákoník kontinentálního práva, který by respektoval tradici jednotlivých institutů středoevropské kultury.¹¹

Vládní návrh občanského zákoníku sledoval obnovení pojetí univerzálního kodexu soukromého práva, který by shrnul celou masu právních pravidel vztahujících se k soukromoprávním záležitostem společným všem osobám, věcem a jednáním vůbec.¹²

⁸ Až do počátku roku 1990 byly v ústavním zák. č. 100/1960 Sb., Ústava Československé socialistické republiky, ve znění účinném do 28. 02. 1990 v čl. 8 zakotveny tzv. duhy a formy vlastnictví.

⁹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů, č. 91/1998.

¹⁰ ŠARMAN, Jan, ŠUPÁKOVÁ, Hana. *Přehled judikatury ve věcech majetkových vztahů mezi manžely*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-592-2, str. 23 (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 09. 2000, sp. zn. 30 Cdo 1803/2000: „Společné jmění manželů a bezpodílové spoluvlastnictví manželů jsou dva rozdílné instituty, a to pojmenováním, předmětem, rozsahem, obsahem i zánikem.“).

¹¹ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3, str. 118.

¹² Tamtéž str. 97.

Obč. zák. vycházel z pojetí, že normy nového kodexu mají být zásadně dispozitivní povahy a jen výjimečně povahy kogentní.¹³ Dispozitivní povaha se výrazně projevila například v oprávnění snoubenců, popř. manželů společné jmění manželů smluvně zcela vyloučit, resp. modifikovat jak před uzavřením manželství, tak za trvání manželství (srov. § 708 a násl. obč. zák.), tj. autonomie vůle manželů je v tomto zákoně zohledněna velice široce.^{14 15}

Ohledně majetkové sféry manželů, bylo zavedeno několik novinek. Například každý z manželů má mít zákonné právo na to, aby mu druhý manžel sdělil údaje o svých příjmech a stavu svého jmění, jakož i o svých stávajících i uvažovaných pracovních, studijních a podobných činnostech (srov. § 688 obč. zák.). Tomu odpovídá zákonná povinnost druhého z manželů.¹⁶ Dalším majetkovým aspektem, který nový zákon stanoví je, že každý z manželů je povinen přispívat na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti podle svých osobních a majetkových poměrů, schopností a možností tak, aby životní úroveň všech členů rodiny byla zásadně srovnatelná (srov. § 690 obč. zák.).¹⁷

Nabytím účinnosti nového kodexu došlo ke zrušení zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, v posledním znění, a také zák. č. 94/1964 Sb., o rodině a řady dalších předpisů.

1.2. Prameny právní úpravy

Základním pramenem manželského majetkového práva je dnes u nás občanský zákoník. V tomto kodexu najdeme právní úpravu manželského majetkového práva, a to v části druhé v hlavě první, tj. v ustanoveních § 708 až § 753 obč. zák.

¹³ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3, str. 96.

¹⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-552-7, str. 63 (Králíčková).

¹⁵ JURČOVÁ, Monika, ed. *Liber amicorum Ján Lazar: pocta profesorovi Jánovi Lazarovi k 80. narodeninám*. Trnava: Typi Universitatis Tynaviensis, 2014. ISBN 978-80-8082-791-5, str. 798 (Zuklínová).

¹⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-552-7, str. 62 (Králíčková).

¹⁷ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Rodinné právo v novém občanském zákoníku*. Právní rozhledy. 2013, č. 23–24, s. 801.

Další zákon týkající se manželského majetkového práva je zák. č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnostech (notářský řád), upravující podmínky pro zápis smluv o manželském majetkovém režimu do veřejného seznamu (srov. § 721 obč. zák.).

Procesněprávní úpravu manželství, včetně majetkových záležitostí manželů najdeme v zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních. Tento zákon upravuje řadu řízení ve věcech manželských a partnerských jako například řízení o povolení uzavřít manželství, řízení o rozvodu manželství, ale také předběžné řízení ve věci ochrany proti domácímu násilí, které souvisí s právní úpravou některých ustanovení o bydlení manželů (srov. § 743 - 750 obč. zák.), která je systematicky zařazena v rámci občanského zákoníku hned za ustanoveními upravujícími vypořádání společného jmění (srov. § 736 - 742 obč. zák.).

1.2.1. Právo Evropské unie

Česká republika je od 1. května 2004 členem Evropské unie. V důsledku tohoto členství se pro Českou republiku staly závazné veškeré unijní prameny práva, ať již v podobě nařízení, směrnic a v neposlední řadě i mnoha rozhodnutí.

Za nejdůležitější nařízení v oblasti manželského majetkového práva lze považovat nařízení Rady (EU) 2016/1103 ze dne 24. června 2016, které má za cíl posílit spolupráci v oblasti příslušnosti, určování rozhodného práva, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech majetkových poměrů v manželství, a které nabylo platnosti dne 29. ledna 2019. Do tohoto dne se na úpravu majetkových poměrů manželství s mezinárodním prvkem, aplikoval zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém (dále jen „ZMPS“), podle kterého se majetkové poměry manželů řídily právním řádem státu, ve kterém mají oba manželé obvyklý pobyt; jinak právním řádem státu, jehož jsou oba manželé občany; jinak českým právním řádem (srov. § 49 odst. 3 ZMPS).^{18 19}

Podstatnou změnou oproti právní úpravě obsažené v ZMPS, která umožňovala dohodu manželů pouze v rámci smluveného manželského

¹⁸ <https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-uprava-manzelskeho-majetkoveho-prava-s-mezinarodnim-prvkem-narizeni-rady-eu-20161103-106592.html>.

¹⁹ KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav, a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7239-321-3, str. 350.

majetkového režimu, bylo zavedení tzv. volby rozhodného práva (srov. čl. 22 nařízení Rady (EU) 2016/1103), podle kterého si mohou manželé či budoucí manželé zvolit nebo změnit rozhodné právo pro své majetkové poměry v manželství. Pro případ, že by si manželé rozhodné právo nezvolili, řídily by se majetkové poměry manželů ustanovením čl. 26 nařízení Rady (EU) 2016/1103. Podle něj platí, že rozhodným právem pro majetkové poměry v manželství je právo státu, v němž mají manželé první společný obvyklý pobyt po uzavření manželství; jinak stát, jehož jsou oba manželé v době uzavření manželství státními příslušníky; jinak stát, ke kterému mají oba manželé v době uzavření manželství s přihlédnutím ke všem okolnostem nejužší vazbu.

Vedle výše uvedeného nařízení Rady (EU) 2016/1103 stojí i další nařízení sjednocující podmínky soudní příslušnosti, uznávání výkonu rozhodnutí, jakož i použití hmotného práva, a to konkrétně nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012, o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí, přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení.

2. Manželské majetkové právo

Manželské majetkové právo je soubor právních norem, které se týkají manželských majetkových poměrů. Tato úprava úzce souvisí s právní úpravou vlastnického práva, neboť v tomto směru stanoví práva a povinnosti manželů, pokud jde o jejich vlastnictví.^{20 21}

Uzavřením manželství také vzniká potřeba po vyřešení otázky budoucího společného bydlení manželů včetně veškerých práv a povinností, neboť uzavřením manželství vzniká druhému manželu právo k bydlení v domě či bytě, k němuž má výhradní právo pouze jeden z manželů (srov. § 744 obč. zák.).²² Na právní úpravu bydlení manželů navazují zvláštní ustanovení proti domácímu násilí, kde se řeší dopad domácího násilí na společné bydlení manželů (srov. § 751 obč. zák.).^{23 24}

Manželé zásadně bydlí v tzv. rodinné domácnosti. V této souvislosti je třeba připomenout pojem „obvyklé vybavení rodinné domácnosti“ (srov. § 698 a 699 obč. zák.).²⁵ Na obvyklé vybavení rodinné domácnosti se platnou právní úpravou hledí jako na soubor majetkových hodnot, tj. pouze aktiv. Obvyklé vybavení rodinné domácnosti tvoří souhrn těch movitých věcí (srov. § 489 a § 498 odst. 2 obč. zák.), které slouží běžným, tj. obvyklým životním potřebám rodiny a jejich členů.²⁶ Obvyklé vybavení rodinné domácnosti nelze ztotožňovat s pojmem obvyklé vybavení společné domácnosti, který je nám znám z obč. zák. z roku 1964. Jedním z důvodů je, že obvyklé vybavení rodinné domácnosti není

²⁰ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej. *Manželství*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-046-8, str. 152 an. (Bruncko).

²¹ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3, str. 50 (Zuklínová).

²² POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech manželství: (s přihlédnutím k novému občanskému zákoníku)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Judikatura (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-334-0, str. 34 (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 01. 2011, sp. zn. 26 Cdo 1907/2009).

²³ PLECITÝ, Vladimír. *Rukověť rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-529-6, str. 28.

²⁴ JURČOVÁ, Monika, ed. *Liber amicorum Ján Lazar: pocta profesorovi Jánovi Lazarovi k 80. narodeninám*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2014. ISBN 978-80-8082-791-5, str. 810 (Zuklínová): „Ochrana se vztahuje nejen na manžele nebo na bývalé manžele, ale na každého, kdo s jejich souhlasem požívá dobrodiní života v jejich rodinném společenství.“

²⁵ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-2475-167-2, str. 52.

²⁶ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, str. 96.

vázáno na existenci SJM, popř. je zcela nerozhodné v jaké podobě (režimu) SJM existuje. Smysl tohoto nově pojmenovaného souboru majetkových hodnot tedy není v rovině věcněprávní, jako spíše v rovině právní dispozice, neboť bez ohledu na to, zda majetková hodnota svědčí jednomu z manželů, nebo oběma manželům společně a současně slouží běžné potřebě rodiny, popř. i jen jednomu jejímu členu, je součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti.^{27 28}

Do problematiky manželského majetkového práva řadíme také právní úpravu výživného mezi manželi (srov. § 697 obč. zák.).²⁹

2.1. Společné jmění manželů

Základem a hlavním obsahem manželského majetkového práva je právní úprava společného jmění manželů. Společné jmění manželů je označení majetkového souboru, který zákon přesně vymezuje (srov. § 708 až 712 obč. zák.).

V době účinnosti obč. zák. z roku 1950 bylo manželské majetkové právo upraveno v zák. č. 265/1949 Sb., o právu rodinném. Institut obdobný společnému jmění manželů se tehdy nazýval „zákonné majetkové společenství“. Obč. zák. z roku 1964 právní úpravu majetkových poměrů manželů zásadně změnil. Manželé měli nově společné jen věci, a to jen hmotné kusy, nikoliv však dluhy, ale ani pohledávky. Z tohoto důvodu byl vymyšlen nový institut s názvem bezpodílové spoluvlastnictví manželů. Tato nešťastně zvolená právní úprava byla na našem území v účinnosti až do roku 1998.^{30 31} Tzv. velkou manželskou novelou jednak zákona o rodině, jednak občanského zákoníku vrátilo do českého právního řádu manželské majetkové společenství označené jako společné jmění manželů. Do něj náležela aktiva, pasiva včetně pohledávek i dluhy.

²⁷ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Několik slov okolo okrajového pojmu aneb de explicatione serviens*. Právní rozhledy. 2014, č. 1, str. 27-29.

²⁸ JURČOVÁ, Monika, ed. *Liber amicorum Ján Lazar: pocta profesorovi Jánovi Lazarovi k 80. narodeninám*. Trnava: Typi Universitatis Tynaviensis, 2014. ISBN 978-80-8082-791-5, str. 802 (Zuklínová).

²⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-552-7, str. 82 (Králíčková).

³⁰ NOVOTNÝ, Petr, IVIČIČOVÁ, Jitka, SYRŮČKOVÁ, Ivana, VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. *Nový občanský zákoník*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-2710-431-4, str. 57 an.

³¹ DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. Praha: ASPI, 2004. Právní rukověť (ASPI). ISBN 80-86395-70-7, str. 51.

2.1.1. Otázka vzniku společného jmění manželů

Na otázku vzniku společného jmění manželů (dále jen „SJM“) existují v právní nauce dva odlišné názory. Podle prvního z nich SJM vzniká okamžikem uzavření manželství, tj. SJM může vzniknout nejdříve uzavřením manželství, nikoliv dříve. Ačkoliv je zřejmé, že se prozatím může jednat o tzv. „prázdnu množinu“, tj. manželé k tomuto okamžiku nic společného nevlastní,³² je nutné od tohoto okamžiku nahlížet na manželské majetkové poměry jako na SJM, byť manželé budou teprve v budoucnu jednotlivá aktiva či pasiva do SJM nabývat.³³

Podle druhého názoru pro vznik SJM není rozhodný okamžik uzavření manželství, nýbrž okamžik, kdy do SJM manželé nebo jeden z nich nabude právní věc, která do souboru SJM má podle zákona nebo podle ujednání již snoubenců patřit.³⁴

2.1.2. Zánik společného jmění manželů

K zániku SJM může dojít jednak spolu se zánikem manželství, tj. v případě smrti manžela (manželů) nebo rozvodu manželství, ale také za trvání manželství, kdy ačkoliv manželství stále trvá, SJM zanikne. Je ale také možné, že SJM neexistuje, ale buď už nikdy nevznikne, nebo vznikne až u příležitosti zániku manželství.

Za trvání manželství může SJM zaniknout jednak smlouvou o zrušení SJM, resp. o zřízení režimu oddělených jmění, anebo SJM může zrušit soud. SJM v době trvání manželství vůbec neexistuje v případě, že si snoubenci sjednali režim oddělených jmění. Konečně je možné, že si snoubenci nebo manželé sjednali režim vyhražující vznik SJM ke dni zániku manželství (srov. § 716 a § 717, § 724 obč. zák.)

Právní úprava SJM pamatuje také na případy, kdy dochází k zániku společného jmění za trvání manželství na základě zákona. K zániku SJM na základě zákona dojde především v případě prohlášení konkursu na majetek jednoho z manželů [srov. § 268 a násl. zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku

³² Výjimkou jsou tzv. svatební dary, které manželé zásadně nabývají okamžikem sňatku, popř. vzápětí po něm.

³³ DVORÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-597-7, str. 52.

³⁴ ELIÁŠ, Karel, a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha: Linde, 2008. Zákony - komentáře. ISBN 978-80-7201-687-7, str. 642.

a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)]. Vypořádání SJM se bude řídit ustanovením § 268 a násl. insolvenčního zákona, které mají ve vztahu k občanskému zákoníku speciální povahu.³⁵

Dále k zániku SJM ex lege dojde v případě, že soud v trestním řízení uloží jednomu z manželů nebo oběma manželům trest propadnutí majetku (srov. § 66 odst. 4 zák. č. 40/2009 Sb., trestní zákoník). V takovém případě má druhý z manželů možnost uzavřít dohodu o vypořádání zaniklého SJM s organizační složkou státu, resp. s Úřadem pro zastupování státu ve věcech majetkových.³⁶ V opačném případě podá Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových soudu návrh na vypořádání SJM.³⁷

2.1.3. Vymezení pojmu „společného jmění manželů“

„Jmění“ je souhrnem majetku určité osoby a jejich dluhů, kdežto „majetek“ je souhrn všeho, co určité osobě patří (srov. § 495 obč. zák.). A právě z těchto dvou definic je potřeba vycházet i při vymezení „společného jmění manželů“.

V případě společného jmění manželů se jedná o majetkové společenství, zahrnující jak majetek (aktiva), tak i dluhy (pasiva), čili vše, co má majetkovou hodnotu a splňuje zákonem stanovené podmínky (srov. § 708 až 710 obč. zák.).^{38 39}

Zásadně platí, že soubor společného jmění manželů tvoří vše, co náleží manželům, má majetkovou hodnotu a není vyloučeno z právních poměrů (srov. § 708 obč. zák.). Předmětem vyloučeným z právních poměrů se rozumí takové předměty, které nemohou být předmětem vlastnictví obecně nebo je vlastnictví

³⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 300 (Psutka).

³⁶ § 11 odst. 2 zák. č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

³⁷ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 300 (Psutka).

³⁸ Tamtéž str. 155.

³⁹ DVORÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013-. ISBN 978-80-7478-325-8, str. 395 (Liška).

k nim zákonem vyhrazeno konkrétní osobě, zpravidla státu (§ 5 zák. č. 44/1998 Sb., o ochraně a využití nerostného bohatství).⁴⁰

⁴⁰ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3, str. 51 (Zuklínová).

3. Režimy společného jmění manželů

Společné jmění manželů může podléhat:

- zákonnému režimu,
- smluvenému režimu,
- režimu založenému rozhodnutím soudu (srov. § 708 obč. zák.).

V České republice je nejčastějším typem úpravy manželského majetkového práva tzv. zákonný režim, jelikož nastupuje ve všech případech, kdy se manželé nebo již snoubenci nerozhodnou upravit své majetkové poměry odlišně od zákona, tj. zůstanou co do otázky SJM zcela pasivní.

Ačkoliv je zákonný režim vnímán laickou veřejností jako jediný možný, je nutné upozornit, že na jeho roveň jsou mu postavené další dva majetkové režimy, a to režim smluvní a režim stanovený rozhodnutím soudu.

Všechny výše uvedené režimy SJM požívají stejné právní ochrany. Nezbyvá než doporučit, chtějí-li snoubenci nebo manželé předejít případným sporům, aby si své majetkové poměry uspořádali podle svých představ tak, jak jim to dovoluje zákon.

3.1. Zákonný režim

Jak již bylo uvedeno výše, zákonný režim platí ve všech případech, kdy si snoubenci před uzavřením manželství nebo manželé pro úpravu manželských majetkových poměrů nezvolili jiný majetkový režim. Z tohoto důvodu bývá tento zákonný režim označován za tzv. obecný režim. To však neznamená, že by tento režim nemohl být manželi později změněn, doplněn či v mnoha případech i dokonce vyloučen, a to právě buď smlouvou manželů, anebo rozhodnutím soudu (srov. 716 odst. 1 a § 725 obč. zák.).

Vzhledem k tomu, že smluvený režim nebo režim založený rozhodnutím soudu je vůči zákonnému režimu speciální, znamená to, že v případě, pokud bude soud, popř. jiný orgán veřejné moci jednat tak, že se dotkne i majetkových poměrů manželů/manžela, musí vycházet z toho režimu, který byl smluven, nebo o kterém rozhodl soud, nikoliv z režimu zákonného.

3.1.1. Aktiva náležející do společného jmění manželů

Součástí SJM jsou majetkové hodnoty, které nabyl alespoň jeden manžel popřípadě oba manželé společně za trvání manželství, tj. pozitivní výčet aktiv společného jmění manželů (srov. § 709 návěští odst. 1 obč. zák.). Aby se tedy majetková hodnota mohla stát aktivem SJM, musí kumulativně splňovat následující tři kritéria:

- a) majetková hodnota byla nabyta jedním, popřípadě oběma manželi společně,
- b) předmět SJM není vyloučen z právních poměrů,
- c) časovou hranici, tj. majetková hodnota musela být nabyta za trvání manželství.⁴¹

Z výše uvedených podmínek je patrné, že do SJM v zákonném režimu nepatří majetkové hodnoty (věci), které nabyl jeden z manželů, popřípadě oba manželé před vznikem SJM. Naopak do SJM dále řadíme i zisk z toho, co náleží výhradně jednomu z manželů (srov. § 709 odst. 2 obč. zák.). Typickým příkladem je zisk z pronájmu bytu, jež je ve výhradním vlastnictví pouze jednoho z manželů.

Pokud se stane jeden z manželů za trvání manželství společníkem obchodní společnosti nebo družstva, náleží i tento podíl manžela do SJM (srov. § 709 odst. 3 obč. zák.).⁴²

V ustanovení § 709 odst. 1 obč. zák. jsou uvedeny výjimky z majetkových hodnot, které součást SJM netvoří, i když byly nabyty za trvání manželství, tj. negativní výčet aktiv společného jmění manželů.⁴³

Tyto výjimky jsou stanoveny taxativně. Především to jsou věci sloužící osobní potřebě jednoho z manželů, dále to je to, co nabyl jeden z manželů darem, děděním nebo odkazem, náhrada nemajetkové újmy na přirozených právech jednoho manžela, a také to, co nabyl jeden z manželů právním jednáním

⁴¹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7478-937-3, str. 51 (Zuklínová).

⁴² ŠARMAN, Jan, ŠUPÁKOVÁ, Hana. *Přehled judikatury ve věcech majetkových vztahů mezi manžely*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-592-2, str. 27 (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 07. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004).

⁴³ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, str. 128 an. (Zuklínová).

vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví, jakož i náhrada za poškození, zničení nebo ztrátu jeho výhradního majetku.

Ačkoliv je tento výčet taxativní, je potřeba jej doplnit o obsah ustanovení § 3040 obč. zák., řešící vlastnické právo k věcem, které byly nabyty v souvislosti restitucemi.

V dalším se věnujeme jednotlivým výjimkám, tj. tomu, co v zákonném režimu do SJM nepatří.

1. Věc slouží osobní potřebě jednoho z manželů.

Abychom mohli hovořit o věcech osobní potřeby, je nutné, aby tyto věci kumulativně splňovaly následující dvě podmínky:

- a) svou povahou jsou určeny k tomu, aby sloužily osobní potřebě jen jednoho manžela (například zubní kartáček),
- b) tyto věci skutečně osobní potřebě jen jednoho z manžela slouží (pravidelně tuto věc užívá).

U věcí, které slouží výhradě jednomu z manželů k osobní potřebě, je nevýznamné, zda byly tyto věci pořízeny z prostředků náležejících výhradně jednomu z manželů či byly pořízeny z majetku náležejícího do SJM. V obou případech jsou tyto věci ze SJM vyloučeny a náleží výhradně jednomu z manželů.

2. Majetek nabytý „darem, děděním nebo odkazem“ jen jedním z manželů, ledaže dárce při darování nebo zůstavitel v pořízení pro případ smrti projevil jiný úmysl.

Věta první pamatuje na případy, kdy by dar, dědictví či odkaz by měl nabyt pouze jeden z manželů. V takových případech se tento nabytý majetek (věc) stane předmětem výlučného vlastnictví dotyčného manžela.

Oproti tomu druhá věta výše uvedeného ustanovení přesně stanovuje, že pokud byli obdarováni oba, popřípadě pokud byli dědici ustanoveni oba manželé společně za trvání manželství nebo majetek za trvání manželství nabyli odkazem, tvoří tento získaný majetek součást SJM, neboť se v těchto případech přihlíží k projevené vůli dárce či zůstavitele.

Zvláštním případem, který by v praxi mohl činit značné problémy, je institut darování mezi manželi.⁴⁴ Tento dar darovaný jedním z manželů manželu druhému je vyloučen ze SJM a náleží do výlučného vlastnictví tohoto obdarovaného manžela, a to i s ohledem na skutečnost, že nejčastějšími dary, ať už všeobecně nebo mezi manželi, bývají právě věci osobní potřeby, které jsou, jak již víme z bodu 1., taktéž vyloučeny ze SJM.⁴⁵

3. Náhrada nemajetkové újmy na přirozených právech.

Právní nauka došla v souvislosti s ustáleným výkladem tohoto bodu k závěru, že pokud jeden z manželů obdrží náhradu nemajetkové újmy za újmu způsobenou na jeho přirozených právech, náleží tato náhrada pouze tomuto manželu, a to právě s ohledem na osobní povahu těchto práv. Typickým příkladem dotčení těchto osobnostních práv je náhrada za vytrpěné bolesti, náhrada za duševní útrapy a v neposlední řadě také náhrada za ztížení společenského uplatnění.

Vzhledem k tomu, že současná právní úprava umožňuje uplatnit nárok na náhradu nemajetkové újmy i v případech, které neřadíme mezi zásahy do osobnostních práv, tj. do přirozených práv člověka, nemůžeme bez dalšího učinit závěr, že náhrada nemajetkové újmy se nikdy nestává součástí SJM (srov. § 2971 obč. zák.).⁴⁶

4. To, co nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k předmětu jeho výlučnému vlastnictví.

Právním jednáním vztahujícím se k předmětu výlučného vlastnictví jednoho z manželů, může tento manžel nabýt věc novou, a to ať už směnou nebo prodejem toho, co patří do jeho výlučného vlastnictví. Za takto získané prostředky, může manžel nabýt věc novou, která bude opět náležet do jeho výlučného vlastnictví.

⁴⁴ usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 19. 04. 2012 sp. zn. 3 VSOL 203/2012: „*Manžel může platně obdarovat druhého manžela pouze tím, co netvoří součást jejich společného jmění.*“

⁴⁵ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 07. 08. 2018 sp. zn. 22 Cdo 1738/2018

⁴⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 163 (Psutka).

To neplatí v případě zisku z toho, co náleží do výlučného vlastnictví jednoho z manželů, neboť tento zisk se po odečtení nákladů stává bez dalšího součástí SJM (srov. § 709 odst. 2 obč. zák.).

5. To, co nabyl jeden z manželů náhradou za poškození, zničení nebo ztrátu svého výhradního majetku.

Jedná se o případy, kdy dojde k poškození, zničení nebo ztrátě věci ve výhradním vlastnictví jednoho z manželů v důsledku okolností, kterým nemohl zabránit. Vzhledem k tomu, že se jedná o jistou formu náhrady, tj. kompenzace za poškození, zničení nebo ztrátu věci patřící do výhradního majetku, nebylo by spravedlivé, aby tato „náhrada“ náležela do SJM.

6. Věc vydaná podle právních předpisů o restituci.

Ustanovení § 3040 upravuje případy, týkající se majetku, který je vyloučen ze SJM, z důvodu, že se jedná o věc, jež byla vydána pouze jednomu z manželů jakožto právnímu nástupci původního vlastníka, podle právních předpisů upravujících restituci.^{47 48}

3.1.2. Pasiva náležející do společného jmění manželů

Součástí SJM jsou dluhy převzaté za trvání manželství. Zákon však pamatuje i na několik výjimek z výše uvedeného pravidla.

Ustanovení § 710 obč. zák. používá termín „dluhy převzaté za trvání manželství“. Z jazykového výkladu je zřejmé, že těmito převzatými dluhy jsou dluhy, které vznikly volným jednáním dlužníka, tj. jednoho z manželů nebo volným jednáním obou manželů. Pojem dluh je pak nutné vykládat ve vazbě na konkrétní povinnost dlužníka uspokojit právo věřitele na plnění, tj. uspokojit věřitelovu pohledávku, nikoliv na závazek.⁴⁹

⁴⁷ zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozd. předpisů, zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozd. předpisů, zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozd. předpisů.

⁴⁸ usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 02. 2015, sp. zn. 22 Cdo 314/2013

⁴⁹ ŠVESTKA, Jirí, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, str. 133 (Zuklínová).

V důsledku výše vedeného není podstatné, zda dluhy vznikly již před uzavřením manželství nebo až za trvání manželství. Součástí SJM se stanou takové dluhy, u kterých dojde k jejich převzetí za trvání manželství, tj. povinnost splnit dluh vznikne jednomu z manželů až za trvání manželství. Součástí SJM se také stanou dluhy, k jejichž převzetí byl udělen souhlas druhým manželem (srov. § 710 obč. zák.). V tomto případě se předpokládá, že k udělení souhlasu došlo zásadně v okamžiku převzetí dluhu.

Výše byly popsány situace, ve kterých může dojít k převzetí dluhů za trvání manželství. Z důvodové zprávy k obč. zák. vyplývá, že je zakázáno, aby se součástí SJM staly dluhy manžela, které sice vznikly za trvání manželství, nicméně jsou veřejnoprávní povahy nebo vznikly pravomocným závazným rozhodnutím soudu či jiného orgánu. Vyloučené jsou dále ty dluhy, které vznikají v důsledku porušení právní povinnosti. V obou naposled uvedených případech, totiž nejde o dluhy převzaté.⁵⁰

Další z dluhů, které nepatří do SJM, jsou dluhy týkající se majetku, jež náleží výhradně jednomu z manželů, a to v rozsahu, ve kterém přesahují zisk z tohoto majetku (srov. § 710 písm. a) obč. zák.). Toto ustanovení odráží myšlenku, že pokud do SJM náleží majetek, jež představuje zisk z majetku, který náleží do výlučného vlastnictví jednoho z manželů, bylo by spravedlivé, aby ve stejném rozsahu náležely dluhy vzniklé z majetku náležejícího do výlučného vlastnictví jednoho z manželů do SJM. Jinými slovy řečeno, pokud dluhy z majetku patřícího do výlučného vlastnictví jednoho z manželů přesahují zisk z tohoto majetku, nese tyto dluhy v rozsahu tohoto převýšení pouze dotyčný manžel a nestávají se součástí SJM.

Další výjimku tvoří dluhy, jež na sebe jeden z manželů vzal bez souhlasu manžela druhého, aniž by se přitom jednalo o obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny (srov. § 710 písm. b) obč. zák.).⁵¹

⁵⁰ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz. In: www.obcanskyzakonik.justice.cz. (online). (cit. 11. 02. 2020). Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.: „V § 710 se stanovuje výslovně o převzatých dlužích. Jde tedy o dluhy, které lze převzít: takovými jsou jen dluhy soukromoprávní (nikoliv veřejnoprávní), a jen o závazky z řádného obligačního důvodu (nejde o závazky z porušení právní povinnosti).“

⁵¹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7478-937-3, str. 52 (Zuklínová).

Za neudělení souhlasu druhého manžela považujeme situaci, kdy se druhý z manželů výslovně vyjádří, že k právnímu jednání manžela nedává souhlas.⁵² Stejně tak za neudělení souhlasu je nutné požadovat i situaci, kdy jeden z manželů jedná bez vědomí druhého manžela. Toto „zatajené“ právní jednání manžela pak nemůže jít k tíži manžela druhého. Z tohoto důvodu se vždy bude jednat výlučně o dluh toho manžela, který právně jednal.

Smyslem této právní konstrukce je ochrana jednoho manžela před právním jednáním manžela druhého, kterým dojde k nepřiměřenému nabývání pasiv, jež nemají žádnou souvislost se zajišťováním a obstaráváním každodenních nebo běžných potřeb rodiny.

Oproti tomu, co se týče dluhů vznikajících v rámci obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny, byl zákonodárce poněkud přísnější. Zákonná právní úprava SJM stanoví, že do SJM budou náležet ty dluhy, které vznikají manželům pravidelně v rámci již zmiňovaného obstarávání běžného chodu domácnosti (srov. § 710 písm. b) obč. zák. in fine).⁵³ Ve většině případů se jedná o věci spotřebitelné, jež zajišťují každodenní nebo běžné potřeby rodiny, například potraviny. Zahrnout však jsem lze i placení účtů za nájemné, za elektřinu, pojištění atd.

3.2. Smluvené režimy

Právní úpravu smluvených majetkových režimů najdeme v ustanovení § 716 a násl. obč. zák. Pro tyto smluvené režimy je typická nejvyšší míra autonomie vůle manželů v souvislosti s úpravou jejich majetkových poměrů.⁵⁴ Nebylo tomu tak vždy. Právní úprava smluvených režimů obsažená v obč. zák. z roku 1964 nahlížela na smluvený režim jako na pouhou odchylku od režimu zákonného. V omezeném rozsahu byla u nás smluvní modifikace zákonného majetkového režimu umožněna od roku 1990. Platná právní úprava však smluvený režim „povýšila“ na svébytný režim postavený na roveň režimu zákonnému a učinila několik zásadních změn v možnostech smluvní

⁵² ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Jak dál v majetkovém právu manželském. *Pocita Sentē Radvanovē k 80. narozeninám*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, 615-621. ISBN 978-80-7357-432-1, str. 616.

⁵³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 178 (Psutka).

⁵⁴ Tamtéž str. 215.

modifikace.⁵⁵ Za zcela zásadní změnu můžeme označit vynětí „obvyklého vybavení rodinné domácnosti“ z okruhu majetkových hodnot tvořících SJM.

Další podstatnou změnou oproti předchozí právní úpravě je možnost úplně separace, tj. oddělení jmění, neboť obč. zák. z roku 1964 neumožňoval zcela zrušit SJM za trvání manželství.⁵⁶

Platná právní úprava stanovuje, že smlouvu o změně zákonného manželského majetkového režimu lze uzavřít před uzavřením manželství jako tzv. předmanželskou smlouvu (srov. § 716 odst. 1 obč. zák.). Pokud však již mezi manželi existuje SJM, mohou si manželé smlouvou své povinnosti a práva ve vztahu ke stávajícímu režimu SJM upravit tak, aby vyhovovaly jejich konkrétním a aktuálním potřebám (srov. § 716 odst. 1 obč. zák.).⁵⁷

Veškeré změny, které by snoubenci nebo manželé chtěli učinit ohledně jejich (budoucího) SJM, jsou omezeny především výčtem smluvených režimů stanovených zákonem.

Smluvený režim může spočívat v (srov. § 717 obč. zák.):

- a) režimu oddělených jmění,
- b) režimu zúžení společného jmění,
- c) režimu rozšíření společného jmění,
- d) režimu vyhrazení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství.⁵⁸

K jednotlivým druhům manželských smluv blíže v 5. části.

V rámci každého smluveného režimu je potřeba dodržet nejen formální náležitosti (srov. § 716 odst. 2 obč. zák.), ale i náležitosti obsahové (srov. § 718 obč. zák.), týkající se zejména rozsahu, obsahu, doby vzniku zákonného nebo jiného režimu společného jmění, jednotlivých věcí i jejich souborů.

⁵⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 216 (Psutka).

⁵⁶ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, str. 151.

⁵⁷ ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej. *Manželství*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-046-8, str. 162 (Bruncko).

⁵⁸ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7478-937-3, str. 55 (Zuklínová).

Tyto změny, resp. smluvené režimy oproti zákonnému režimu SJM se mohou týkat věcí, které již náleží do SJM, popřípadě se budou týkat aktiv či pasiv, k jejichž nabytí má nebo může v budoucnu teprve dojít (srov. § 718 odst. 1 obč. zák. druhá věta).

Snoubenci, popř. manželé mohou smlouvou uspořádat své majetkové poměry i pro případ zániku manželství smrtí. Tento institut je v naší právní úpravě podstatně novinkou. Na tuto konkrétní smlouvu jsou však ze zákona kladeny o něco přísnější nároky, než na majetkové smlouvy, které neobsahují úpravu SJM pro případ smrti. Aby mohla tato smlouva založit zamýšlené první důsledky, zákon vyžaduje, aby splňovala nejen náležitosti manželských smluv obecně, ale také předepsané náležitosti pro dědickou smlouvu (srov. § 718 odst. 2 obč. zák.).

Pro ujednání smluvního majetkového režimu manželů je ale stanovena také řada omezujících pravidel (srov. § 719 obč. zák.). Jsou to zakázaná ujednání (§ 718 odst. 1 obč. zák. ve spojení s § 1 odst. 2 obč. zák. část věty před středníkem). Prvním omezením je to, že smluvním ujednáním nelze ani vyloučit ani změnit ustanovení týkající se obvyklého vybavení rodinné domácnosti (srov. § 718 odst. 3 obč. zák. ve spojení s § 698 odst. 1 obč. zák.). Výjimkou je ale případ, kdy manžel opustil rodinnou domácnost a odmítá se vrátit (§ 718 odst. 3 in fine). Dalším omezením (zakazujícím ujednáním) je, že si nelze ve smlouvě ujednat nic, co by svými důsledky vylučovalo, resp. vyloučilo schopnost manžela zabezpečovat rodinu (srov. § 719 odst. 1 obč. zák.).⁵⁹ Tímto zabezpečováním se z pohledu zákonodárce míní poskytování potřebného výživného členům rodiny, jakož i přispívání na náklady, které běžně vznikají v rámci soužití v rodinné domácnosti. Potřeba zachování této právní normy (pravidla) má základ v povinnosti manžela, přispívat na potřeby života rodiny a potřeby rodinné domácnosti podle osobních a majetkových poměrů, schopností a možností, a to v takovém rozsahu, aby životní úroveň všech členů rodiny byla v zásadě srovnatelná (srov. § 690 obč. zák.). Třetí omezení je dáno na ochranu

⁵⁹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7478-937-3, str. 55 (Zuklínová).

práv třetích osob.⁶⁰ Třetí osobou se rozumí každá osoba odlišná od manželů, zejména ale věřitel manželů, popř. jednoho z manželů. Zakazuje se ujednat ve smlouvě něco, čím by bylo zasaženo do práv třetích osob. Výjimkou je případ, kdy třetí osoba dá ke smlouvě souhlas (srov. § 719 odst. 2 obč. zák.). Tento souhlas však nemusí být výslovný, neboť postačí, že třetí osoba o uzavření smlouvy věděla a neprojevila vůči ní záporné stanovisko.⁶¹ Pokud by ale modifikační majetková smlouva byla ujednaná bez souhlasu (roz. bez souhlasu a bez vědomí) třetí osoby a práv třetí osoby se dotýkala, nemá tato smlouva vůči této osobě *eo ipso* žádné právní účinky (srov. § 719 odst. 2 část věty za středníkem).

3.2.1. Ujednání modifikovaného manželského majetkového režimu před uzavřením manželství

Subjektem tzv. předmanželských smluv jsou snoubenci, tj. osoby, které hodlají uzavřít manželství (srov. § 656 odst. 1 obč. zák.).⁶²

Snoubenci musejí být osobami rozdílného pohlaví. Právní úprava snoubencům blíže nestanovuje, do jaké doby ode dne uzavření předmanželské smlouvy musí vstoupit do manželství, neboť se má za to, že pokud by snoubenci neměli úmysl uzavřít v budoucnu manželství, nerozhodli by se své majetkové poměry pro tento případ upravit. Pro případ, že by v budoucnu k uzavření manželství nedošlo, zákon nestanoví žádné sankce, neboť se jedná o právo, které nemůže být od jednoho ze snoubenců vynucováno. Jinými slovy to znamená, že z uzavření předmanželské smlouvy a následného neuzavření manželství nemohou pramenit snoubencům žádné sankce, a to ani v případě existence či neexistence předmanželské smlouvy.^{63 64}

Pokud snoubenci využijí možnost sjednat mezi sebou předmanželskou smlouvu a v budoucnu skutečně dojde k uzavření manželství, nabude tato

⁶⁰ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7478-937-3, str. 56 (Zuklínová).

⁶¹ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Jak dál v majetkovém právu manželském. *Pocita Sentē Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, 615-621. ISBN 978-80-7357-432-1, str. 618.

⁶² MELZER, Filip, TÉGL, Petr, a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek 1. (§ 1 – 117). Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8, str. 392.

⁶³ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, str. 68.

⁶⁴ <https://www.epravo.cz/top/clanky/institut-predmanzelske-smlouvy-103646.html>

smlouva účinnosti bez dalšího okamžikem uzavření manželství, neboť od tohoto okamžiku mezi manželi vzniká SJM, které se bude v tomto případě řídit nikoliv zákonným režimem, nýbrž ujednáními v této smlouvě, popř. mezi nimi žádné společné jmění nevznikne (srov. § 720 odst. 1 obč. zák.).⁶⁵

Ačkoliv by se na první pohled mohlo zdát, že možnost upravit své majetkové poměry v předmanželské smlouvě, která by obsahovala přesný a konkrétní výčet majetku, který se po uzavření manželství stane SJM, přináší jen samé výhody, skrývá tento institut bohužel i jistá rizika. V praxi mohou nastat situace, kdy si snoubenci v předmanželské smlouvě ujednají, že se po uzavření manželství stanou součástí SJM osobní automobily obou snoubenců. Jeden ze snoubenců se však v mezidobí od okamžiku uzavření předmanželské smlouvy do uzavření manželství rozhodne, že tento svůj osobní automobil převede na jinou osobu, přičemž tuto skutečnost druhému snoubenci zatají. Následně dojde k uzavření manželství, a tím i vzniku SJM, avšak tento osobní automobil manžela, který jej převedl na jinou osobu, se součástí SJM nestane. V tomto případě má druhý manžel oprávnění požadovat splnění tohoto ujednání, popřípadě je oprávněn od této smlouvy odstoupit (srov. § 1969 obč. zák.).

Jednou z dalších důležitých otázek je posuzování účinků předmanželské smlouvy s ohledem na uzavření manželství, které bylo následně prohlášeno za neplatné. Tuto otázku lze zodpovědět v kontextu právní úpravy, která upravuje neplatnost manželství. Manželství se považuje za platné, dokud není prohlášeno za neplatné (srov. § 681 obč. zák.) s tím, že rozhodnutí o neplatnosti manželství má účinky ex tunc. Prohlášením manželství za neplatné zaniká ex lege SJM, které je nutné vypořádat. Právní následky rozhodnutí soudu o prohlášení manželství za neplatné budou obdobné jako v případě, kdyby bylo manželství rozvedeno (srov. § 686 odst. 1 obč. zák.), neboť SJM nezaniká od počátku manželství, ale až od okamžiku nabytí právní moci rozsudku o prohlášení manželství za neplatné. Vzhledem k tomu, že se na SJM hledí, jako na platně vzniklé, nic nebrání tomu, aby předmanželská smlouva působila zamýšlené právní následky ohledně tohoto SJM.

⁶⁵ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Jak dál v majetkovém právu manželském. *Pocita Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, 615-621. ISBN 978-80-7357-432-1, str. 618.

Jiná situace nastane v případě zdánlivého manželství, kdy soud i bez návrhu určí, zda tu manželství je či není. Pokud soud určí, že tu manželství není, tj. zdánlivé manželství, hledí se na SJM jako by vůbec nevzniklo (srov. § 678 obč. zák.), přičemž rozsudek o určení, zda tu manželství je či není, má účinky *ex tunc*.⁶⁶ V tomto případě určení, že tu manželství není, bude mít zcela odlišné právní následky (srov. § 681 obč. zák.), než jak tomu bylo v případě prohlášení manželství za neplatné. Vzhledem k tomu, že muž a žena žijící ve zdánlivém manželství nemohli společně nabývat práva ani na sebe brát závazky, neboť žili v „domnělém“ manželství, je v rámci vypořádání majetkovým poměrů potřeba k jednotlivým právům a povinnostem (dluhu) přistupovat vždy individuálně a s přihlédnutím k dobré víře (srov. § 679 odst. 2 obč. zák.).⁶⁷ Z výše uvedeného jednoznačně vyplývá, že ani předmanželská smlouva by tedy nemohla vyvolat žádné právní následky, co se SJM týče.⁶⁸

V případě uzavírání tzv. předmanželských smluv platí stejná omezení, co se kogentního ustanovení ohledně obvyklého vybavení rodinné domácnosti, vyloučení schopnosti manžela zabezpečovat rodinu a ochrany práv třetích osob týká tak, jak bylo uvedeno výše v kapitole 3.2. (srov. § 698, § 718 odst. 3 a § 719 odst. 1 a 2 obč. zák.).

Na závěr je třeba uvést, že pojem předmanželská smlouva bývá laickou veřejností často používán i pro ostatní druhy smluv, kterými manželé upravují své majetkové poměry odlišně od zákona, čili na modifikační smlouvy uzavřené v době trvání manželství. Takovéto označování je ovšem velmi nepřesné (srov. § 716 odst. 1 obč. zák.).

3.2.2. Možnost upravit manželský majetkový režim za trvání manželství

Přesto, že to není tak časté, mohou manželé uzavřít manželskou modifikační smlouvu i v době trvání manželství. (srov. § 716 odst. 1 obč. zák.).

⁶⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 55 (Králíčková).

⁶⁷ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, str. 56.

⁶⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 58 (Králíčková).

Smyslem právní úpravy manželských majetkových smluv je oprávnění manželů ujednat si majetkový manželský majetkový režim odlišný od zákonného režimu.

V praxi se často setkáváme s názory, že by manželé měli primárně využít smluveného režimu a upravit své majetkové poměry tak, aby co nejvíce vyhovovaly jejich potřebám. Z tohoto důvodu by zákonný režim neměl být vnímán jako režim toliko obecný, ale spíše jako režim podpůrný, který by nastupoval jen ve výjimečných případech. Ale jak už bylo výše uvedeno, většina manželských, resp. snoubeneckých párů, žádné majetkové ujednání nečiní a spokojí se se zákonným majetkovým režimem, který nastoupí eo ipso uzavřením manželství.

Bezesporu největším přínosem smluveného režimu je možnost projevu autonomní vůle manželů při uzavírání manželských majetkových smluv, neboť se podílejí na rozhodování o SJM.

Za velice nešťastnou považuji skutečnost, se kterou jsem se setkala v souvislosti vypracováním této diplomové práce. Jedná se o to, že většina manželů ani netuší, jaká pravidla stanovuje zákonný režim SJM, co do SJM náleží a naopak, co je ze SJM vyloučeno. A právě na tento "problém" se snaží kritici zákonného režimu SJM poukázat. Tento kritický pohled zastává mimo jiné i soudce a nynější místopředseda Nejvyššího soudu JUDr. Roman Fiala.⁶⁹

Smluvní úprava manželských majetkových poměrů mezi manželi podléhá stejným omezením, co se kogentního ustanovení ohledně obvyklého vybavení rodinné domácnosti, vyloučení schopnosti manžela zabezpečovat rodinu a ochrany práv třetích osob týká, jako bylo uvedeno výše v kapitole 3.2. (srov. § 698, § 718 odst. 3 a § 719 odst. 1 a 2 obč. zák.).⁷⁰

Manželské majetkové smlouvy upravující SJM, mohou manželé uzavřít téměř kdykoliv za trvání manželství až na pár výjimek. Z pochopitelných důvodů není možné, aby při uzavření manželské majetkové smlouvy jednal jeden manžel jak sám za sebe, tak v zastoupení za manžela (srov. § 714 odst. 1 obč. zák.).

⁶⁹ <https://www.epravo.cz/top/clanky/institut-spolecneho-jmeni-manzelu-po-rekodifikaci-posledni-volani-95890.html>

⁷⁰ ŠVESTKA, Jiří, DVORÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, str. 151 (Zuklínová).

Typickým příkladem jedné ze prve zmíněných výjimek jsou účinky spojené s podáním insolvenčního návrhu jedním z manželů. Podá-li totiž jeden z manželů insolvenční návrh, načež by se manželé rozhodli uzavřít smlouvu modifikující jejich majetkový režim, byla by taková smlouva neplatná, neboť by s největší pravděpodobností měla za cíl, znemožnit uspokojení věřitele dotyčného manžela (srov. § 269 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení).

3.2.3. Právní forma manželských majetkových smluv

Jak bylo výše uvedeno, manželé, popř. snoubenci mohou smlouvou modifikovat zákonný majetkový režim, a to i tak, že SJM vůbec nevznikne. Zákonodárce ale vyžaduje, aby takové právní jednání mělo formu veřejné listiny (srov. § 716 odst. 2 obč. zák.). Všechny manželské majetkové smlouvy mají obligatorní formu notářského zápisu.⁷¹

3.2.4. Zápis do veřejného seznamu

Notářská komora ČR vede Evidenci listin o manželském majetkovém režimu (srov. § 35a odst. 1 písm. b) n.ř.). Evidence listin o manželském majetkovém režimu obsahuje smlouvy manželů nebo snoubenců o manželském majetkovém režimu odlišném od zákonného režimu, dohody manželů o změně smlouveného režimu, smlouvy manželů o změně manželského majetkového režimu založeného rozhodnutím soudu, ale také veškerá soudní rozhodnutí, v rámci kterých došlo ke změně manželského majetkového režimu.

Zápis o smlouvě či dohodě manželů, popř. snoubenců provede z úřední povinnosti notář, který bez zbytečného odkladu zapíše do Evidence listin o manželském majetkovém režimu veškeré identifikační údaje o smluvních stranách, údaje o listině, ale také datum. V případě, že by se jednalo o zápis rozhodnutí soudu o manželském majetkovém režimu, provede tento zápis

⁷¹ DVORÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-597-7, str. 175.

Notářská komora ČR, a to na základě stejnopisů zaslaných Notářské komoře ČR v elektronické podobě příslušným soudem (srov. § 35d odst. 2 n.ř.).⁷²

Tato evidence je neveřejná, z tohoto důvodu nemůže působit vůči třetím osobám, tj. nesplňuje náležitosti stanovené v ustanovení § 980 a násl. obč. zák.⁷³ Pro potřeby dědického řízení je však notářům (soudním komisařům) zajištěn na základě jejich žádosti dálkový přístup prostřednictvím informačního systému. Tak mohou snadno zjistit, zda existuje manželská majetková smlouva, popř. soudní rozhodnutí, kterým došlo ke změně manželského majetkového režimu (srov. § 35k n.ř.).⁷⁴

Notářská komora ČR vede současně vedle Evidence listin o manželském majetkovém režimu také Seznam listin o manželském majetkovém režimu (srov. § 35a odst. 1 písm. d) n.ř.). Do tohoto seznamu se zapisují smlouvy o manželském majetkovém režimu, resp. notářské zápisy o smlouvách manželů nebo snoubenců o manželském majetkovém režimu odlišném od zákonného režimu, dohodách manželů o změně smlouveného režimu, dohodách o smlouvách manželů o změně manželského majetkového režimu založeného rozhodnutím soudu, ale také rozhodnutí soudu, kterým došlo ke zrušení nebo obnově SJM, zúžení jeho stávajícího rozsahu nebo změně manželského majetkového režimu založeného rozhodnutím soudu nebo smlouveného manželského majetkového režimu.

Zápis obdobně jako tomu bylo v případě Evidence listin o manželském majetkovém režimu provede notář, který smlouvu sepsal, nikoliv však z úřední povinnosti, ale pouze, je-li tak ujednáno mezi smluvními stranami přímo ve smlouvě, popřípadě na základě pozdější písemné žádosti obou manželů (srov. § 721 odst. 1 obč. zák.).⁷⁵ Notář je povinen zapsat smlouvu bez zbytečného

⁷² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 249 (Psutka).

⁷³ Tamtéž str. 250 an.

⁷⁴ § 17 Předpisu Notářské komory České republiky o Seznamu listin o manželském majetkovém režimu 5/2014 NK: „Komora notáři, který byl soudem, který vede řízení o pozůstalosti (dále jen „pozůstalostní soud“) pověřen jako soudní komisař provedením úkonů soudu prvního stupně v řízení o pozůstalosti (dále jen „soudní komisař“) a kterému bylo poskytnuto sdělení podle § 35d odst. 3 notářského řádu o tom, že je evidováno rozhodnutí soudu o manželském majetkovém režimu, vydá dálkovým přístupem v elektronické podobě opis rozhodnutí soudu o manželském majetkovém režimu založeného ve sbírce listin.“

⁷⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 249 (Psutka).

odkladu až po té, co nabude účinnosti, ne dříve. V případě smlouvy uzavřené mezi manželi, dojde k nabytí účinnosti této smlouvy typicky jejím uzavřením, kdežto v případě smlouvy uzavřené snoubenci, dojde k nabytí účinnosti této listiny až uzavřením manželství. Pro zápis rozhodnutí soudu o manželském majetkovém režimu, jehož podkladem jsou stejnopisy zaslané Notářské komoře ČR v elektronické podobě příslušným soudem, se nevyžaduje souhlas manželů (srov. § 35k odst. 3 n.ř.).

Seznam listin o manželském majetkovém režimu je komukoliv přístupný, a to dálkovým přístupem, který umožňuje Notářská komora ČR. Veřejně přístupné jsou informace o notáři, který příslušnou dohodu či smlouvu o manželském majetkovém režimu sepsal, dále jsou to jména, příjmení, data narození a bydliště manželů. V neposlední řadě nesmí chybět označení smluveného režimu a údaj o dni uzavření a dni účinnosti smlouvy.⁷⁶

Vzhledem k tomu, že Evidence listin o manželském majetkovém režimu je oproti Seznamu listin o manželském majetkovém režimu v zásadě neveřejná, dopadají právní následky z ní plynoucí toliko na manžele. Kdežto je-li tato smlouva zveřejněna v Seznam listin o manželském majetkovém režimu, mohou se jí manželé dovolávat i vůči třetím osobám (typickou třetí osobou bude v tomto případě věřitel jednoho z manželů), a to i přesto, že tyto třetí osoby neměly možnost se s obsahem smlouvy seznámit (srov. § 721 obč. zák. s § 35d a § 35j n.ř.).⁷⁷

3.3. Režim založený rozhodnutím soudu

Třetím a posledním režimem, v němž mohou být manželské majetkové poměry uspořádány, je režim založený rozhodnutím soudu. Tento režim je upraven v ustanovení § 724 a násl. obč. zák.

Proces úpravy manželského majetkového režimu založeným rozhodnutím soudu počíná běžet ode dne doručení návrhu soudu jedním z manželů (srov. § 724 odst. 1 obč. zák.). Manžel ve svém návrhu žádá, aby soud zrušil nebo zúžil stávající SJM, resp. stávající rozsah SJM. Navrhovatel musí uvést, co navrhuje,

⁷⁶ ŠVESTKA, Jirí, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, str. 165 (Zuklínová).

⁷⁷ Předpis Notářské komory České republiky o Seznamu listin o manželském majetkovém režimu 5/2014 NK.

tj. co nejněvčetněji specifikovat důvod, jenž ho vedl k podání tohoto návrhu, a co vzhledem k těmto skutečnostem žádá.⁷⁸ To, zda se jedná skutečně o tak závažný důvod, že by soud měl zasáhnout do stávajícího režimu SJM, a buď jeho stávající rozsah zúžil nebo SJM zrušil, je ponecháno na úvaze soudu s přihlédnutím k individuálním okolnostem každého jednotlivého případu.⁷⁹

Ke zrušení nebo zúžení SJM manželů může dojít v jakémkoliv ze tří zákonem předvídaných majetkových režimech.^{80 81}

Níže je uvedeno několik situací, které mohou za trvání manželství nastat, a které vyžadují zásah soudu, resp. odůvodňují rozhodnutí soudu o zúžení, popř. i zrušení SJM (srov. § 724 odst. 2 obč. zák.). Sám zákonodárce totiž uvádí několik důvodů pro zúžení nebo zrušení SJM.⁸²

1. Marnotratnost manžela.⁸³

Vzhledem k tomu, že platná právní úprava pojem „marnotratnost“ nikterak nedefinuje, budeme se muset spokojit s výkladem, ke kterému došla právní praxe v době účinnosti předchozí, tj. zrušené právní úpravy. V té byl zmíněný pojem často užíván.⁸⁴

Za marnotratnou lze obecně považovat osobu, která vystavovala sebe, svou rodinu i druhého manžela finanční nedostatečnosti, tj. hmotné nouzi,

⁷⁸ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7478-937-3, str. 56 (Zuklínová).

⁷⁹ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3, str. 56 (Zuklínová).

⁸⁰ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz. In: www.obcanskyzakonik.justice.cz. (online). (cit. 11. 02. 2020). Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.: „K § 725 až 727: Změna manželského majetkového režimu založeného rozhodnutím soudu bude možná -obdobně jako v případě smlouveného režimu - jak rozhodnutím soudu, tak i smlouvou manželů.“

⁸¹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 263 (Psutka): „Společné jmění může být zrušeno nebo jeho rozsah zúžen bez ohledu na to, jaký režim společného jmění existuje. V zásadě lze tedy vydat takové rozhodnutí v případě, kdy se úprava SJM řídí obecným zákonným režimem, zúženo či zrušeno může být ovšem i SJM, které již bylo modifikované smluvně. Nic nebrání ani tomu, aby dříve již rozhodnutím soudu zúžené SJM bylo dále zúženo či zrušeno dalším rozhodnutím.“

⁸² ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, str. 173 (Zuklínová).

⁸³ JURČOVÁ, Monika, ed. *Liber amicorum Ján Lazar: pocta profesorovi Jánovi Lazarovi k 80. narodeninám*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2014. ISBN 978-80-8082-791-5, str. 805 (Zuklínová).

⁸⁴ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 5. března 2012, sp. zn. 22 Cdo 3637/2010

v důsledku svého lehkomyšlného a neuváženého plýtvání majetkem patřícím do SJM, jakož i svým majetkem výhradním. Nejzávažnějším projevem marnotratného jednání ovšem zpravidla bývá vynakládání majetku k uspokojování vlastní závislosti, ať už na alkoholu či gamblerství.⁸⁵

2. Manžel opakovaně podstupuje nepřiměřená rizika.

Jedním z faktorů pro posouzení právního jednání manžela, zda se skutečně dopouští rizikového právního jednání, popř. jakéhokoli jiného jednání, je již zmiňovaná nepřiměřenost rizika. Jedná se o takové nakládání se SJM a s jeho součástmi, které vzhledem k majetkovým poměrům manželů, popř. rodiny, již není obvyklé, není přiměřené. Posouzení přiměřenosti musí být vždy naprosto individuální s ohledem na různý životní standard jednotlivých manželů, popř. rodiny. Pro zmíněné podstupování nepřiměřených rizik je dále charakteristické, že je dlouhodobé či opakované.

V neposlední řadě je nutné si uvědomit, že nepřiměřené riziko může jeden z manželů činit právním jednáním, které se týká jeho výhradního majetku, avšak důsledky tohoto právního jednání manžela se mohou nepříznivě projevit i ve vztahu k SJM, k životu manželů, popř. rodiny.

3. Manželův věřitel požaduje zajištění své pohledávky v rozsahu přesahujícím hodnotu toho, co náleží výhradně tomuto manželů.

V této souvislosti je potřeba zdůraznit, že ačkoliv se výlučným dlužníkem stane pouze jeden z manželů (neboť právní úprava se týká rozsahu zajištění, které přesahuje výhradní, tj. výlučný majetek tohoto manžela), může mít zajištění pohledávky tohoto věřitele neblahý dopad ve vztahu ke SJM. V těchto případech často dochází k nechtěnému vzniku například zástavního práva k majetku spadajícího do SJM.

V praxi se lze často setkat i s případy, které mohou, avšak nemusí vždy znamenat zrušení nebo zúžení SJM. Zpravila, se jedná o následující důvody.

⁸⁵ RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice. ISBN 80-71791-82-2, str. 51.

1. Manžel začal podnikat.

Aby jeden z manželů mohl podat návrh k soudu na zrušení nebo zúžení SJM a byl úspěšný, musí zde existovat důvod v podobě již započatého podnikání jednoho manžela. Je ale třeba dodat, že pouhé získání oprávnění k podnikatelské činnosti samo o sobě nepředstavuje důvod, pro který by bylo potřeba přistoupit k soudnímu zásahu do úpravy majetkových poměrů manželů.⁸⁶

2. Manžel se stal neomezeně ručícím společníkem právnické osoby.

Zákonodárce v tomto směru užívá pojmu „právnická osoba“ nikoliv „obchodní korporace“, a to s cílem rozšířit použití zdejšího ustanovení i na ostatní právnické osoby. Oproti dřívější právní úpravě je platná právní úprava podstatněji benevolentnější v tom, zda postavení manžela jakožto neomezeně ručícího společníka právnické osoby může představovat závažný důvod, který by ohrožoval SJM.⁸⁷

Pokud soud skutečně dospěje k závěru, který odůvodňuje zrušení nebo zúžení SJM, zruší SJM nebo jej zúží v rozsahu, který určí. Rozhodnutí soudu zakládá mj. povinnost manželů vypořádat se, pokud jde o celé SJM, jestliže soud SJM zrušil, nebo vypořádat se pokud jde o tu část SJM, která rozhodnutím soudu ze SJM vystoupila (srov. § 736 obč. zák.).

Právní úprava připouští, aby manželský majetkový režim založený rozhodnutím soudu mohl být v případě potřeby manželů opětovně změněn, a to jednak smlouvou, tj. nahrazení režimu založeného rozhodnutím soudu režimem smluvním, ale také novějším rozhodnutím soudu, na které však ani jednomu z manželů nevzniká právní nárok (srov. § 725 obč. zák.).

V důsledku výše uvedeného je patrné, že povaha rozhodnutí soudu o změně či zúžení SJM není trvalá. Jedná se o jisté zachování propustnosti jednotlivých majetkových režimů mezi sebou. V neposlední řadě by byl tento přístup proti smyslu zákona, jež umožňuje manželům, aby své majetkové poměry upravily podle své vůle (srov. § 725 obč. zák.).

⁸⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, str. 87 (Hrušáková).

⁸⁷ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, str. 218.

Co se týče nového soudního rozhodnutí, kterým má být obnoveno SJM, může být jedním z manželů navrženo zejména tehdy, když pominou důvody, které vedly ke zrušení SJM, přičemž tento návrh může podat kterýkoliv z manželů (srov. § 726 odst. 1 obč. zák.). Takto obnovené SJM však nenavazuje na dříve zrušené SJM, nýbrž vzniká nové SJM, tj. vzniká nová „prázdna množina“.⁸⁸

Vedle výše uvedeného stojí samostatná úprava obnovy SJM, jež zaniklo na základě zákona. Jak bylo již popsáno ve výkladu o zániku SJM, jedním z případů, kdy dochází k zániku SJM, je konkurs na majetek manžela. V této souvislosti je potřeba uvést, že pravomocným rozhodnutím o skončení konkursu na majetek jednoho z manželů, se SJM ex lege neobnoví. O tuto obnovu SJM je nutné žádat příslušný soud, který bude zkoumat, zda je splněna mimo jiné podmínka, že obnovení SJM je ve prospěch obou manželů (srov. § 726 odst. 2 obč. zák.). Ani v tomto případě nedochází k zařazení předchozích majetkových hodnot, jež náležely do SJM před jeho zrušením, do SJM obnoveného.⁸⁹

⁸⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 272 (Psutka).

⁸⁹ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, str. 124.

4. Režimy správy společného jmění manželů

4.1. Správa společného jmění manželů v zákonném režimu

Pod správu SJM v zákonném režimu lze zahrnout veškerou činnost, která souvisí s péčí o společný majetek, přičemž rozsah této činnosti zásadně odpovídá povaze spravované věci. Správa SJM by vždy měla být vykonávána s řádnou péčí, aby nedocházelo ke zbytečnému zmenšení rozsahu nebo zhoršení kvality společného jmění.⁹⁰

Hospodaření, jež samozřejmě souvisí s výše zmiňovanou společnou správou SJM mají vykonávat oba manželé v dohodě. Stejně tak veškerá vlastnická oprávnění k součástem SJM náleží oběma manželům, případně pouze jednomu z nich na základě jejich dohody.⁹¹ V zásadě se ale předpokládá, že SJM je spravováno oběma manželi na základě jejich společné vůle, tj. ve vzájemné shodě. Práva a povinnosti spojená se společným jměním nebo jeho součástmi náleží oběma manželům společně a nerozdílně (srov. § 713 odst. 2 obč. zák.), což mimo jiné vychází právě ze zásady rovného postavení manželů, tak jak je zakotveno v ustanovení § 687 obč. zák.⁹²

Z právního jednání, ke kterému dochází v souvislosti se SJM nebo s jeho součástmi jsou zavázáni a oprávněni oba manželé společně a nerozdílně (§ 713 odst. 3 obč. zák.). Solidarita je stanovena výslovně zákonem, a tudíž je nepodstatné, zda tím, kdo právně jednal se SJM či jeho součástí, byl pouze jeden z manželů nebo oba (srov. § 713 odst. 2 obč. zák.).

Pro zákonný majetkový režim je dále charakteristické společné právní jednání manželů v záležitostech týkajících se společného jmění a jeho součástí. K nejčastějším právním jednáním, ke kterým dochází v souvislosti se SJM, jsou právní jednání v tzv. běžných záležitostech.⁹³ Pod tímto pojmem je ve skutečnosti ukryto právní jednání v běžných věcech, ale jelikož platný občanský

⁹⁰ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 03. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3336/2006: „*Správou majetku lze rozumět veškerou činnost, která souvisí s řádnou péčí o něj, přičemž rozsah této činnosti je dán zásadně povahou a kvalitou věci; správou majetku jsou i dispoziční úkony s ním.*“

⁹¹ DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3, str. 41 (Zuklínová).

⁹² ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, str. 140 (Zuklínová).

⁹³ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo.* Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7478-937-3, str. 53 (Zuklínová).

zákoník používá výraz „věc“ v právním smyslu pro všechno, co je rozdílné od osoby a slouží potřebě lidí (srov. § 489 obč. zák.), je nutné mluvit o tzv. běžných záležitostech. Co je onou běžnou záležitostí dovozuje právní nauka s přihlédnutím ke každému jednotlivému manželství. Neexistuje tedy žádný taxativní výčet, neboť určujícím kritériem, zda se jedná o běžnou záležitost nebo o jinou než běžnou záležitost, bude kvantitativní rozsah SJM (majetková hodnota). Lze přirozeně očekávat, že se rozsah SJM bude v průběhu času měnit. A právě tyto běžné záležitosti může obstarávat každý z manželů sám.

Záležitosti, které se jakýmkoliv způsobem vymykají z výše uvedeného hodnotícího kritéria, tj. záležitosti jiné než záležitosti běžné, obstarávají oba manželé společně, popřípadě jeden z manželů se souhlasem manžela druhého k čemuž v praktickém životě také zpravidla dochází (srov. § 714 odst. 1 obč. zák.).

Pokud ale jeden z manželů odmítne udělit (dát) druhému manželovi souhlas v záležitosti nikoliv běžné, která je ale ku prospěchu manželů nebo celé rodině, aniž by pro toto odmítnutí, resp. odmítání měl vážný důvod, může druhý z manželů podat návrh soudu, aby souhlasný projev vůle druhého manžela nahradil svým rozhodnutím (srov. § 714 odst. 1 obč. zák. druhá věta).

Extrémním případem je pak právní jednání manžela učiněné bez vědomí a souhlasu manžela druhého v případech, kdy je potřeba na tomto souhlasu zcela bezvýhradně trvat (srov. § 714 odst. 2 obč. zák.). Platný obč. zák. se v otázce neplatnosti liší od obč. zák. z roku 1964. Platná právní úprava vychází ze základní zásady (pravidla), že na právní jednání je třeba spíše hledět jako na právní jednání platné než jako neplatné (srov. § 574 obč. zák.). Z této koncepce vyplývá jednoznačný závěr, že ačkoliv absence souhlasu druhého manžela s právním jednáním je závažným nedostatkem dotyčného právního jednání, nemá to přesto za následek jeho neplatnost *eo ipso*. Je třeba, aby se druhý manžel neplatnosti takového právního jednání dovolal (1. ochrana v rodinném právu, 2. v § 586 odst. 2 obč. zák.).⁹⁴

⁹⁴ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek II.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, str. 145 (Zuklínová).

Ohledně součásti SJM, který chce použít jeden z manželů k podnikání, se vyžaduje taktéž souhlas druhého manžela (srov. § 715 odst. 1 obč. zák.).^{95 96} Pokud je rozsah té části společného jmění, která by měla být použita k podnikání, v zásadě přiměřený majetkovým poměrům manželů, popřípadě je zcela zanedbatelný, není tento souhlas nutný. Potřeba souhlasu druhého z manželů je vyžadována případech, když se jedná o použití takové části společného jmění k podnikání, jež výrazně přesahuje míru přiměřenou k majetkovým poměrům manželů. Byl-li souhlas druhého manžela opomenut, anebo jednal-li manžel proti vůli svého manžela, může se tento manžel dovolat neplatnosti takového jednání (srov. § 715 odst. 1 obč. zák. věta druhá). Vzhledem k tomu, že zákon neposkytuje žádné vodítko, pokud jde o výklad výrazu „míra přiměřená majetkovým poměrům manželů“, lze mít za to, že míra majetkové přiměřenosti se musí vztáhnout ke konkrétní majetkové situaci manželů, tedy ke konkrétnímu a individualizovanému společnému jmění manželů v jeho celém rozsahu.⁹⁷ Dalším výkladovým vodítkem může být i hledisko, že míře přiměřené majetkovým poměrům odpovídá takový rozsah součásti společného jmění, která může být k podnikání jednoho manžela použita, aniž by to zasáhlo do běžného chodu rodiny.⁹⁸

V případě, že chce manžel použít k podnikání majetek, který je v jeho výlučném vlastnictví, nemusí o souhlas druhého manžela vůbec žádat.

Obdobně je poskytnuta zvláštní ochrana jednomu z manželů v situaci, kdy druhý manžel hodlá součást společného jmění použít k nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu, a to v rozsahu přesahujícím míru přiměřenou majetkovým poměrům manželů (srov. § 715 odst. 2 obč. zák.). I v tomto případě se k právnímu jednání jednoho z manželů vyžaduje souhlas druhého, a i v tomto případě se případně opomenutý manžel může dovolat neplatnosti právního jednání svého manžela. Je totiž třeba vzít v úvahu, že dojde-li k nabytí podílu v obchodní společnosti nebo družstvu, může se manžel stát ručitelem za dluhy této společnosti nebo družstva v rozsahu přesahujícím míru

⁹⁵ BURŠÍKOVÁ, BURŠÍKOVÁ, Jana. Společné jmění manželů a podnikání po 1. 1. 2014. *Právo a rodina* [online]. 2013 [cit. 2019-06-23], str. 6-7.

⁹⁶ ELIÁŠ, Karel, a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2, str. 313.

⁹⁷ ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník I.: Komentář*. 1. vydání. Svazek II. Praha: C.H. Beck, 2008. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1, str. 966.

⁹⁸ MELZER, Filip, TÉGL, Petr, a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek 1. (§ 1 – 117). Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8, str. 376.

přiměřenou majetkovým poměrům manželů. Pak je nepodstatné, jestli manžel nabyt podíl v obchodní korporaci úplatně či bezúplatně, podstatné je, že takto vzniklé ručení by mohlo, pokud by převyšovalo míru přiměřenou majetkových poměrů manželů, ohrozit SJM.⁹⁹

4.2. Správa společného jmění manželů na základě smlouvy

Smluvený režim ohledně SJM umožňuje, aby se manželé dohodli, že veškeré SJM budou spravovat oba nebo pouze jeden z manželů (srov. § 722 odst. 2 obč. zák.). Obsahem takové dohody tedy budou pravidla pro správu celku SJM nebo části tohoto souboru nebo i jen jednotlivých věcí, které jsou součástí tohoto souboru.¹⁰⁰ Nyní je důležité zodpovědět otázku, jak tomu bude v případě právního jednání souvisejícího se správou SJM, pro které zákon vyžaduje souhlas druhého manžela. Jedná se o níže uvedený úplný výčet právních jednání a jeho předmětu.

Souhlas druhého manžela je třeba v případě, že:

- a) manžel hodlá naložit se SJM jako celkem,
- b) manžel hodlá nakládat s obydlím,
 - a. ve kterém se nachází rodinná domácnost manželů,
 - b. tvoří-li obydlí součást SJM,
 - c. které je obydlím jednoho z manželů,
 - d. které je obydlím nezletilého dítěte, který nenabylo plné svéprávnosti a o něž manželé pečují,
- c) trvale zatěžuje nemovitou věc, která tvoří součást SJM.

Pro případ, že by byl jeden z manželů při některém z výše uvedených právních jednání opomenut, nebo se vyslovil záporně, a druhý manžel přesto právně jednal, má dotyčný manžel právo dovolat se neplatnosti takového právního jednání (srov. § 723 odst. 3 a § 714 odst. 2 obč. zák.).¹⁰¹

⁹⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 211 an. (Psutka).

¹⁰⁰ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7478-937-3, str. 57 (Zuklínová).

¹⁰¹ Tamtéž str. 57 an.

4.3. Správa společného jmění manželů na základě rozhodnutí soudu

V tomto směru si právní úprava klade za cíl chránit druhého manžela popřípadě celou rodinu před spravováním SJM manželem, který zcela zjevně nejedná v zájmu manželů, rodiny, rodinné domácnosti.¹⁰² Byť by se na první pohled mohlo zdát, že právní úprava správy SJM v zákonném majetkovém režimu je dostatečně vyčerpávající, bylo nutné zavést pravidlo pro situace, na které nedopadá zákonný majetkový režim manželů, anebo druhý z manželů nechce uzavřít smlouvu, která by správu SJM upravovala dohodnutým způsobem (srov. § 728 obč. zák.).

Soud v průběhu řízení o správě SJM zjišťuje, zda manželé neuzavřeli smlouvu, která by obsahovala ujednání, na základě kterých jsou manželé oprávněni spravovat SJM. Další z podmínek, které soud v průběhu řízení zjišťuje je, zda si jeden z manželů při správě SJM počíná tak, že je toto jednání v zřejmém rozporu se zájmy druhého manžela. Teprve po zjištění těchto podmínek, může soud rozhodnout a určit, v jakém rozsahu je každý z manželů oprávněn spravovat jednotlivé součásti SJM.¹⁰³

¹⁰² HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 263 an. (Psutka).

¹⁰³ ZUKLÍNOVÁ, Michaela, DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7478-937-3, str. 56 (Zuklínová).

5. Rozbor smluvených režimů

Právní úprava manželských majetkových poměrů taxativně stanovuje v ustanovení § 708 odst. 2 obč. zák. tři režimy, pod které může SJM podléhat. V této části se budeme věnovat pouze jednomu z těchto režimů, a to režimu smluvenému.

Smluvený manželský majetkový režim může spočívat jednak v režimu oddělených jmění, jakož i režimu rozšíření nebo zúžení rozsahu společného jmění v zákonném režimu. Poslední z možností, kterou si mohou snoubenci, popřípadě manželé zvolit, je režim vyhrazující vznik společného jmění ke dni zániku manželství (srov. § 717 odst. 1 obč. zák.).

Současná právní úprava jednotlivých smluvených režimů obsažená v obč. zák. navazuje na předchozí právní úpravu, a to konkrétně na ustanovení § 143a obč. zák. z roku 1964, podle kterého: *„Manželé mohou smlouvou uzavřenou formou notářského zápisu rozšířit nebo zúžit stanovený rozsah společného jmění manželů. Takto mohou manželé změnit rozsah majetku a závazků nabytých či vzniklých v budoucnosti, ale i majetku a závazků, které již tvoří jejich společné jmění.(...)“* V rámci předchozí právní úpravy bylo taktéž možné odložit vznik SJM ke dni zániku manželství.

Jedinou výjimkou, kdy SJM nemusí vůbec vzniknout, a kterou ani předchozí právní úprava neznala, je režim oddělných jmění manželů, kterému se budeme podrobněji věnovat níže.

Za samostatně stojící institut pak můžeme označit smluvní úpravu manželských majetkových poměrů pro případ smrti, jež řadíme vedle jednotlivých variant smluveného režimu, avšak je nutné zdůraznit, že tuto kategorii neřadíme ani pod jeden z výše uvedených třech majetkových režimů (srov. § 718 odst. 2 obč. zák.).

5.1. Režim oddělených jmění

Režim SJM je možné uzavřít již přede dnem uzavření manželství, jako tzv. předmanželskou smlouvu, v takovémto případě ke vzniku SJM manželů nemůže dojít, neboť uzavřením manželství nastávají v této smlouvě zamýšlené právní následky, které v konečném důsledku znamenají, že každý z manželů

hospodaří samostatně se svým vlastním majetkem, který náleží výlučně do jeho vlastnictví.^{104 105}

Druhou variantou režimu odděleného jmění je situace, kdy dojde k uzavření smlouvy již za trvání manželství. V tomto případě je situace o něco složitější, neboť bude potřeba nejdříve vypořádat SJM manželů, které může být podřízeno jakémukoliv režimu. Zákon stanovuje, aby nejpozději s uzavřením smlouvy, kterou si mezi sebou manželé ujednali oddělené jmění, došlo současně k vypořádání SJM.¹⁰⁶ Od tohoto okamžiku nebude mezi manželi existovat SJM, nýbrž každý z manželů bude hospodařit se svým výlučným jměním včetně toho, které si manželé mezi sebou rozdělili v rámci vypořádání společného jmění. Především za tímto účelem se v praxi režim oddělených jmění využívá neboť, každý z manželů může nakládat se svým majetkem bez souhlasu druhého manžela (srov. § 729 obč. zák.).

Speciální právní úprava v ustanovení § 730 obč. zák. stanovuje podmínky, které se uplatní v případě, kdy manželé v režimu oddělených jmění společně podnikají, nebo jeden z manželů podniká za pomoci druhého manžela. Neujednají-li si manželé v písemné formě, jak si příjmy z podnikání rozdělí, platí, že si tyto příjmy rozdělí rovným dílem.^{107 108}

Závěrem je třeba uvést, že důraz kladený na autonomii vůle snoubenců, popř. manželů, se neprojevuje pouze v oprávnění upravit režim SJM podle aktuálních potřeb manželů, popř. budoucích manželů, ale také v oprávnění, změní-li se poměry manželů nebo rodiny, vrátit se k původnímu režimu SJM. Manželé v tomto směru nejsou nikterak omezeni (srov. § 726 odst. 1 obč. zák.).

¹⁰⁴ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 223 an. (Psutka).

¹⁰⁵ DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-597-7, str. 11.

¹⁰⁶ PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7, str. 76.

¹⁰⁷ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-2475-167-2, str. 65.

¹⁰⁸ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, str. 181 (Zuklínová).

5.1.1. Vypořádání společného jmění

K vypořádání SJM je potřeba přistoupit vždy, kdy dojde ke zrušení, zániku nebo zúžení společného jmění.¹⁰⁹ V rámci vypořádání společného jmění dojde k likvidaci dosud společných povinností a práv (srov. § 736 obč. zák.).

O vypořádání společného jmění se manželé, popř. bývalí manželé mohou dohodnout,¹¹⁰ může o něm rozhodnout soud, anebo se uplatní nevyvratitelná právní domněnka.^{111 112}

Ohledně dohody o vypořádání společného jmění, resp. toho, co ze společného jmění vystoupilo, platí vysoká míra respektování smluvní svobody a volnosti při nakládání s majetkem.¹¹³ Tato dohoda má vždy účinky ke dni, kdy bylo společné jmění zúženo, zrušeno nebo zaniklo (srov. § 738 odst. 1 obč. zák.).

V případě, že se manželé nemohou dohodnout o vypořádání společného jmění, může na návrh jednoho z manželů rozhodnout soud, a to podle stavu, kdy nastaly účinky zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění (srov. § 740 obč. zák.).¹¹⁴

Soud o vypořádání SJM rozhoduje také v případě, že manželství zaniklo smrtí manžela (srov. § 764 odst. 1 a § 718 odst. 2 obč. zák.). Soud dříve než začne projednávat dědictví, musí rozhodnout, která část SJM spadá do dědictví [(srov. § 162 a § 163 zák. č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních (dále jen „ZŘS“)].

Poslední cestou, jak může dojít k vypořádání toho, co bylo součástí společného jmění, pokud nedojde k dohodě ani nebyl podán návrh na vypořádání rozhodnutím soudu ve lhůtě tří let od zúžení, zrušení nebo zániku společného jmění, je uplatnění nevyvratitelné právní domněnky (srov. § 741 obč. zák.).

¹⁰⁹ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 03. 12. 2009, sp. zn. 22 Cdo 183/2008: „Dojde-li k zániku či zúžení společného jmění, je třeba provést jeho vypořádání.“

¹¹⁰ PLECITÝ, Vladimír. *Rukověť rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-529-6, str. 38.

¹¹¹ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-2475-167-2, str. 67.

¹¹² rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29.10.2010, sp. zn. 8 Afs 49/2009: „K vypořádání může dojít zásadně trojím způsobem: dohodou manželů (§ 149a, § 150 obč. zák. z roku 1964), rozhodnutím soudu na návrh některého z manželů (§ 150 odst. 3 obč. zák. z roku 1964), popř. uplatněním zákonné domněnky (§ 150 odst. 4). Poslední z vypočtených možností se uplatní, jestliže manželé nevyužijí některou z prvních dvou variant ve lhůtě 3 let od zániku manželství (...).“

¹¹³ rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 09. 03. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009

¹¹⁴ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-2475-167-2, str. 65 - 67.

Podle této domněnky platí, že hmotné movité věci náleží do vlastnictví tomu z manželů nebo bývalých manželů, který je užívá pro potřebu svou, své rodiny nebo rodinné domácnosti. Ostatní hmotné movité věci a všechny věci nemovité náleží do podílového spoluvlastnictví obou manželů, přičemž velikost jejich podílů je stejná. Ostatní majetková práva, pohledávky a dluhy náleží opět oběma manželům společně a jejich podíly jsou taktéž stejné.¹¹⁵

5.1.2. Obvyklé vybavení rodinné domácnosti

Jak jsme si již uvedli výše, předchozí právní úprava smluveného režimu neumožňovala snoubencům, popřípadě manželům dohodnout se o zřízení režimu oddělených jmění. Za tímto účelem zavedl zákonodárce pojem „obvyklé vybavení rodinné domácnosti“, neboť bylo nutné vyjmout ze souboru SJM to, co je nezbytné k existenci a fungování rodinného života, tak aby jednotlivá jmění mohla být zcela oddělena. V tomto ohledu čerpal zákonodárce inspiraci v cizích právních řádech, kdy je důraz kladen především na funkci jednotlivých movitých věcí, nikoliv na to, komu svědčí právní titul jejich mětí, popř. jiný věcněprávní titul, neboť ustanovení § 698 odst. 1 obč. zák. stanovuje, že je nerozhodné, komu z manželů svědčí právo ke každé jednotlivé součásti obvyklého vybavení rodinné domácnosti. To znamená, že bez ohledu na to, zda si snoubenci, popř. manželé mezi sebou sjednali modifikující smlouvu, vznikne dnem uzavření manželství, majetkový soubor označovaný jako „obvyklé vybavení rodinné domácnosti“, do kterého náleží to, co si každý z manželů do manželství přinesl a dále za podmínek uvedených v části 2 této diplomové práce. Tímto způsobem je obvyklé vybavení rodinné domácnosti chráněno od vzniku manželství, až do jeho zániku, neboť v případě trvalého opuštění rodinné domácnosti jedním z manželů, vzniká tomuto odcházejícímu manželovi povinnost nechat v rodinné domácnosti vše, co je součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti včetně toho, co náleží výhradně jemu, za podmínek, že tato majetková hodnota slouží potřebě jeho dosavadní rodinné domácnosti, tj. patří k obvyklému vybavení rodinné domácnosti, druhý z manželů ji potřebuje pro péči o jejich společné nezletilé dítě, které nenabylo svéprávnosti a vůči kterému mají oba vyživovací

¹¹⁵ DVORÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3, str. 62 (Zuklínová).

povinnost, nebo pro nezletilé dítě, které nenabýlo plné svéprávnosti, bylo svěřeno do jejich společné péče a v rodinné domácnosti zůstalo (srov. § 699 odst. 2 obč. zák.).¹¹⁶ Právo odnést si to, co náleželo výhradně jemu a bylo součástí obvyklého vybavení rodinné domácnosti, vzniká odcházejícímu manželu teprve poté, co jeho manželství skončí.^{117 118}

Jinými slovy platná právní úprava tedy umožnila vznik jednak režimu oddělených jmění¹¹⁹ (srov. § 698 a § 699 obč. zák.), ale také s ohledem na přechodné ustanovení § 3038 obč. zák. stanovila, že ode dne 01. 01. 2014 přestávají být věci, které náležejí k obvyklému vybavení rodinné domácnosti, součástí společného jmění. Jedná se však o pravidlo, které má ryze legislativně technický význam, neboť pouze stanovuje, že tyto konkrétně určené věci přestávají být součástí souboru označeného za SJM, avšak nikterak se nemění podstata věcného práva, resp. vlastnictví ani okruh subjektů.¹²⁰

5.2. Zúžení společného jmění manželů v zákonném režimu

Manželé, popř. již snoubenci, mohou uzavřít smlouvu o zúžení zákonného rozsahu SJM. Není rozhodné, zda věci, které do SJM v zákonném rozsahu patřit nebudou, nabyde jeden nebo druhý manžel do svého výhradního vlastnictví, anebo tyto věci nabydou manželé do podílového spoluvlastnictví.¹²¹ Tato právní úprava předpokládá souhlasný projev vůle obou manželů, kteří tuto svou vůli projeví ve smlouvě, přičemž zůstává zcela na jejich uvážení, v jakém

¹¹⁶ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Jak dál v majetkovém právu manželském. *Pocita Sentē Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, 615-621. ISBN 978-80-7357-432-1, str. 615.

¹¹⁷ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Několik slov okolo okrajového pojmu aneb de explicatione serviens*. Právní rozhledy. 2014, č. 1, str. 27-29.

¹¹⁸ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6, str. 158 (Zuklínová).

¹¹⁹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz. In: www.obcanskyzakonik.justice.cz. (online). (cit. 11. 02. 2020). Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹²⁰ ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Několik slov okolo okrajového pojmu aneb de explicatione serviens*. Právní rozhledy. 2014, č. 1, s 27.

¹²¹ FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Praha: ASPI, 2008. Právní rukověť (ASPI). ISBN 978-80-7357-350-8, str.64.

rozsahu a ohledně kterých součástí SJM, dojde k zúžení.¹²²

Právní úprava zúžení SJM umožňuje, aby dohoda byla uzavřena jednak o jmění, které tvoří součást SJM, ale také o jmění, které se součástí SJM má stát v budoucnu. (srov. § 718 odst. 1 obč. zák.).

Smluvní zúžení společného jmění mohou využít, jak již bylo zmíněno, i snoubenci, kteří své majetkové poměry upraví do budoucna. Snoubenci v dohodě určí věci, které se po uzavření manželství nestanou součástí SJM. Vzhledem k tomu, že si snoubenci upraví své majetkové poměry dohodou o zúžení SJM, tj. využijí smluvený manželský majetkový režim, nebude následně nutné vypořádat tyto vyčleněné věci ze SJM, jako by tomu bylo v případě uzavření této smlouvy až za trvání manželství, kdy tyto věci již součástí SJM tvoří.

K uzavření dohody o oddělených jmění však v praxi dochází častěji mezi manželi, než snoubenci. V tomto případě dochází ke změně zákonného rozsahu společného jmění, a to v rozsahu určeném touto smlouvou. Právní úprava pak stanoví, že pokud jde o věci, které ze SJM vystoupili, je třeba provést vypořádání, ohledně kterého platí to, co je uvedeno v bodě 5.1.1.

Platná právní úprava však pamatuje i na případy, kdy jeden z manželů s modifikací nesouhlasí.¹²³ Zákon umožňuje, aby soud v tomto případě vydal autoritativní rozhodnutí, a to v rámci řízení, které je zahájeno na návrh jednoho z manželů za podmínek uvedených v ustanovení § 724 a násl. obč. zák.

5.3. Rozšíření společného jmění manželů v zákonném režimu

Ke smlouvě rozšiřující zákonný režim SJM mohou přistoupit jednak snoubenci, jednak manželé. Pokud jeden z kontrahentů hodlá soubor SJM rozšířit o svůj výhradní majetek, není nutné, aby ho druhý kontrahent následoval.

K ujednání rozšíření SJM přistoupí snoubenci nebo již manželé tehdy, kdy chtějí rozšířit zákonný rozsah SJM manželů nejen o věci, které jeden z nich vlastní, nýbrž také o věci, které jsou ze SJM v zákonném režimu vyloučeny.

¹²² usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 07. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2779/2008: „*Jsou-li dány zákonné předpoklady pro zařazení věci do společného jmění manželů, mohou manželé učinit věc předmětem výlučného majetku jen způsobem stanoveným zákonem, tedy zejména zúžením společného jmění; k takové modifikaci je třeba notářského zápisu. Pouhá shodná vůle nabýt věc do výlučného majetku nemůže věc ze společného jmění vyloučit.*“

¹²³ NOVOTNÝ, Petr, IVIČIČOVÁ, Jitka, SYRŮČKOVÁ, Ivana, VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. *Nový občanský zákoník*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-2710-431-4, str. 67.

Zpravidla se jedná o věci, které jeden z manželů obdržel darem či jako dědictví, popřípadě se jedná o to, co nabyl jeden z manželů právním jednáním vztahujícím se k jeho výlučnému vlastnictví (srov. § 709 odst. 1 písm. a) a d) obč. zák.). Stejně jako tomu bylo i případě zúžení společného jmění v zákonném režimu může být předmětem této smlouvy jmění, které již existuje nebo má být nabyto teprve v budoucnu (srov. § 718 odst. 1 obč. zák.).

Pro lepší pochopení tohoto druhu smluveného režimu je vhodné uvést následující dva příklady. Představme si, že jeden ze snoubenců má ve svém výlučném vlastnictví osobní automobil. Sňatkem pak dojde k převodu vlastnického práva dřívějšího vlastníka do společenství vlastníků – manželů. Pokud by k uzavření smlouvy o rozšíření SJM došlo za trvání manželství, stal by se tento osobní automobil součástí SJM okamžikem, kdy došlo k uzavření modifikační smlouvy.

Jako druhý příklad lze uvést situaci ohledně věci, která je zapsána, popř. se zapisuje do veřejného seznamu. V takovém případě, uzavřou-li snoubenci smlouvu o rozšíření SJM ohledně této věci, bude možné tuto změnu do veřejného seznamu zapsat nejdříve po uzavření manželství (srov. § 720 odst. 1 obč. zák.). Pokud smlouvu o rozšíření SJM uzavřou ohledně věci zapsané ve veřejném seznamu manželé, nabývá tato smlouva účinků vůči třetím osobám nejdříve zápisem do tohoto seznamu (srov. § 720 odst. 2 obč. zák.).

V rámci tohoto druhu smluveného režimu je nutné upozornit na skutečnost, že často dochází k záměně institutu rozšíření SJM a tzv. vnosu majetku do SJM. Přitom ale oba instituty nelze zaměňovat, a to zejména kvůli následnému případnému vypořádání SJM. V případě tzv. vnosu do SJM totiž vzniká manželovi, který vložit do SJM majetek náležející do jeho výlučného vlastnictví, oprávnění požadovat zohlednění tohoto vnosu v rámci vypořádání SJM. Oproti tomu institut rozšíření SJM manželů představuje pouze rozšíření SJM jako celku o majetek náležející do výlučného vlastnictví jednoho z manželů, aniž by současně s tímto majetkem byly použity i prostředky náležející oběma manželům.¹²⁴ Podle závěrů, ke kterým dospěl Nejvyšší soud, představuje vnos do SJM takový majetek, který náleží do výlučných prostředků

¹²⁴ ŠVAJGLOVÁ, Radmila. *Vnos versus rozšíření společného jmění manželů*. Bulletin advokacie 2017, č. 1-2, str. 30-32.

jednoho z manželů, avšak je použit současně spolu s prostředky náležejícími do SJM na pořízení, opravu či údržbu určité věci.^{125 126}

5.4. Vyhrazení vzniku společného jmění manželů ke dni zániku manželství

Jak jsme již uvedli v části 4. této diplomové práce, opakuje platná právní úprava výše citované ustanovení § 143a obč. zák. z roku 1964, jakož i ustanovení § 29 zák. o právu rodinném.

Podstatou režimu odložení vzniku SJM ke dni zániku manželství je oprávnění každého z manželů nakládat se svým majetkem za trvání manželství samostatně, tj. nezávisle na vůli druhého manžela. Každý z manželů nabývá buď sám pro sebe, anebo nabývají manželé společně do podílového spoluvlastnictví.

Platný obč. zák. převzal tuto právní úpravu až na jednu podstatnou změnu, která souvisí s již zmiňovaným vynětím obvyklého vybavení rodinné domácnosti ze společného jmění. To ve své podstatě znamená, že oproti předchozí právní úpravě, lze nyní vyhradit vznik celého společného jmění ke dni zániku manželství.¹²⁷ Ohledně věcí tvořících obvyklé vybavení rodinné domácnosti, opravňuje občanský zákoník manžela, který trvale opustí rodinnou domácnost žádat, aby mu bylo vydáno to, co patří k obvyklému vybavení rodinné domácnosti a náleží výhradně jemu (srov. § 699 odst. 1 obč. zák.).¹²⁸

V této souvislosti je třeba z opatrnosti poukázat na ustanovení § 747 obč. zák., které stanoví, že pokud má jeden z manželů oprávnění nakládat s domem nebo bytem, ve kterém se nachází rodinná domácnost manželů nebo rodiny, musí se zdržet všeho a předejít všemu, co by mohlo bydlení znemožnit nebo ohrozit.

Právní úprava režimu vzniku společného jmění ke dni zániku manželství má nejbližší k režimu oddělených jmění. Oproti právní úpravě režimu oddělených

¹²⁵ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2480/2010: „*Je nutno odlišovat institut rozšíření společného jmění manželů postupem podle § 143a obč. zák. č. 40/1964 Sb., na straně jedné a vypořádání (investice) vnosu z výlučného majetku do majetku společného, přičemž samotné rozšíření společného jmění manželů nepředstavuje tento vnos.*“

¹²⁶ rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 05. 2009, sp. zn. 22 Cdo 410/2008

¹²⁷ JURČOVÁ, Monika, ed. *Liber amicorum Ján Lazar: pocta profesorovi Jánovi Lazarovi k 80. narozeninám*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2014. ISBN 978-80-8082-791-5, str. 803 (Zuklínová).

¹²⁸ DVORÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3, str. 41 (Zuklínová).

jmění, ve kterém společné jmění vůbec nikdy nevznikne, však v tomto případě společné jmění vznikne k okamžiku zániku manželství.

A právě s ohledem na odložení vzniku společného jmění ke dni zániku manželství vznikne SJM, které bude nutné následně vypořádat, přičemž se bude vycházet ze stavu, který zde byl v době zániku manželství.¹²⁹

Otázkou však zůstává, jaké jmění bude po zániku manželství tvořit SJM. Na tuto otázku lze najít odpověď v ustanovení § 709 a 710 obč. zák., jež upravují podmínky po zařazení majetku, ale také dluhů do SJM podle zákonného režimu.¹³⁰ Pro účely vypořádání bude rozhodný rozdíl mezi výchozím stavem a stavem končným (roz. stavem v době zániku manželství) to, co přibylo (bez ohledu na to, kdo to nabylo) bude tvořit SJM, tj. veškerý majetek, ale také dluhy, které byly nabyty za trvání manželství, a které splňují výše uvedené podmínky pro zařazení do SJM podle zákonného režimu (srov. § 708 - § 712 obč. zák.).

5.4.1. Zánik manželství

K zániku manželství může nejčastěji dojít buď v den právní moci rozsudku o rozvodu manželství, nebo v den smrti jednoho z manželů. Další z možností zániku manželství je den právní moci rozhodnutí o prohlášení manžela za mrtvého nebo prohlášením manželství za neplatné.^{131 132}

V neposlední řadě zaniká manželství změnou pohlaví (srov. § 29 odst. 2 obč. zák.).¹³³

5.5. Smluvní úprava majetkových poměrů pro případ zániku manželství

Tato smluvní úprava, resp. tento specifický druh režimu upravujícího manželské majetkové poměry, stojí vedle ostatních druhů smluveného režimu, jejichž úplný výčet je uveden v ustanovení § 717 odst. 1 obč. zák.

¹²⁹ Notářská komora České republiky: <https://www.nkcr.cz/sluzby/rodina-majetek-a-ochrana-prav/manzelske-majetkove-pravo>

¹³⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9, str. 81 (Hrušáková).

¹³¹ NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-2475-167-2, str. 26 an.

¹³² PLECITÝ, Vladimír. *Rukověť rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-529-6, str. 46.

¹³³ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-552-7, str. 84 (Hrušáková).

Smluvní úprava uspořádání majetkových poměrů mezi manželi pro případ zániku manželství, smí obsahovat v zásadě jakákoliv ujednání (pravidla), podle kterých se bude postupovat, dojde-li k zániku manželství. To znamená, že není potřeba vymezovat konkrétní součásti společného jmění, nýbrž postačí uvést základní pravidla, podle kterých bude v případě vypořádání SJM postupováno.

Je nutné mít na paměti, že k zániku manželství může dojít několika způsoby, např. rozvodem manželství, změnou pohlaví manžela, prohlášením manžela za mrtvého, popř. smrtí některého z manželů. Jedná-li se však o smlouvu upravující uspořádání majetkových poměrů manželů pro případ smrti, považuje se tato smlouva za smlouvu dědickou, má-li její náležitosti, tj. splňují-li veškeré náležitosti stanovené dědickým právem (srov. § 718 odst. 2, § 1584 odst. 1, 2 a § 1582 odst. 2 obč. zák.).¹³⁴

Smyslem této právní úpravy je jistota snoubenců, popř. manželů, v případech, kdy dojde k zániku manželství, že jejich majetkové poměry budou vyřešeny tak, jak si ve smlouvě ujednali. Účelem se do jisté míry tato dohoda podobá dohodě o vypořádání SJM uzavřené podle ustanovení § 738 obč. zák. (srov. k tomu, níže podstatné odlišnosti těchto dvou smluv).

Dohodu o vypořádání SJM tak, jak je vymezena zákonodárcem (srov. § 738 odst. 1 obč. zák.), smí uzavřít pouze manželé, nikoliv snoubenci, a to jak za trvání manželství, tak i po jeho skončení (srov. § 162 odst. 1 ZŘS).

Oproti tomu dohoda uzavřená podle ustanovení § 718 odst. 2 obč. zák. může být uzavřena snoubenci či manželi, a to ohledně jakékoliv věci, popř. majetkového práva, avšak není možné, aby byla uzavřena až po zániku manželství. Svým obsahem může tato smlouva stanovovat pravidla pro vypořádání majetkových poměrů manželů nejen pro případ smrti jednoho nebo obou manželů, ale i pro jakýkoliv jiný případ zániku manželství. V praxi je často využívána pro uspořádání SJM v důsledku rozvodu manželství.¹³⁵

¹³⁴ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz. In: www.obcanskyzakonik.justice.cz. (online). (cit. 11. 04. 2020). Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

¹³⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 230 (Psutka).

Stejně jako tomu bylo u jednotlivých druhů smluveného režimu, i v tomto případě vyžaduje zákon pro tuto smlouvu obligatorně formu veřejné listiny (srov. § 716 odst. 2 obč. zák.).

Ohledně evidence smluv modifikující zákonný režim platí pravidlo uvedené v bodě 3.2.4. této práce, a proto není třeba se jím již tady zabývat.

5.5.1. Smlouva upravující uspořádání majetkových poměrů pro případ smrti, která splňuje náležitosti dědické smlouvy

Podle ustanovení § 718 odst. 2 mohou manželé, popř. i snoubenci před uzavřením manželství uspořádat své majetkové poměry pro případ zániku manželství smrtí. V takovém případě se bude smlouva považovat za smlouvu dědickou za předpokladu, bude-li splňovat její veškeré náležitosti (srov. § 1982 a násl. obč. zák.). Dědickou smlouvou povolává jedna strana druhou smluvní stranu nebo třetí osobu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana to přijímá (srov. § 1582 odst. 1 obč. zák.). Stejně jako je tomu v případě ostatních manželských majetkových smluv, vyžaduje zákon pro tuto smlouvu formu veřejné listiny (srov. § 1582 odst. 2 obč. zák.), avšak navíc je k jejímu uzavření vždy vyžadováno osobní jednání smluvních stran.

V ustanovení § 1592 a § 1593 obč. zák. pak nalezneme další zvláštní ustanovení o dědické smlouvě uzavřené manželi. Tato zvláštní ustanovení stanovují, že manželé mohou uzavřít dědickou smlouvou, podle které povolává jedna strana druhou smluvní stranu za dědice nebo odkazovníka a druhá strana toto povolání přijímá, anebo se takto za dědice nebo odkazovníka povolávají navzájem (srov. 1592 odst. 1 obč. zák.). Dědickou smlouvu mohou uzavřít i snoubenci, avšak k nabytí této smlouvy dojde až vznikem manželství (srov. § 1592 odst. 2 obč. zák.). Na takto uzavřenou smlouvu upravující majetkové poměry manželů pro případ smrti se bude hledět jako na „specifickou odchylku od obecné úpravy“, kdy její odlišnost spočívá v tom, že subjekty této smlouvy mohou být pouze manželé, resp. i snoubenci.¹³⁶

Účelem takové dědické smlouvy uzavřené mezi manželi je, že pozůstalý manžel nabude majetek v tom rozsahu, ve kterém mu mají připadnout věci dosud

¹³⁶ FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, ISBN 978-80-7400-570-1, str. 304 (Bílek).

spadající do SJM jako dědic (odkazovník). O obsahovém vymezení dědické smlouvy hovoříme nejen o majetku dosud spadajícího do SJM, ale i v souvislosti se součástmi SJM, a to již existujícími nebo do SJM nabytých až v budoucnu.

Dojde-li skutečně k zániku manželství smrtí jednoho z manželů, bude s takovouto smlouvou nakládáno jako s dědickým titulem, což pro pozůstalého manžela znamená, že veškerý majetek uvedený v této smlouvě mu připadne v zásadě až z pozůstalosti.

V souvislosti s novou úpravou dědického práva účinnou ode dne 01. 01. 2014, bylo nutné upravit i dosavadní Evidenci listin pořizovaných pro případ smrti a upravit ji tak, aby všechna právní jednání pro případ smrti byla evidována stejným způsobem. Za tímto účelem došlo k přijetí nového vnitřního předpisu Notářské komory a ke změně názvu dosavadní evidence na Evidenci právních jednání pro případ smrti.¹³⁷ Smlouvy uzavřené podle ustanovení § 718 odst. 2 obč. zák. splňující náležitosti dědické smlouvy se na rozdíl od ostatních manželských majetkových smluv neevidují v Evidenci listin o manželském majetkovém režimu, popř. Seznamu listin o manželském majetkovém režimu (k tomuto blíže v bodě 3.2.4. této diplomové práce), nýbrž právě v Evidenci právních jednání pro případ smrti (srov. § 35b odst. 1 písm. a) n.ř.).

Závěrem je potřeba z opatrnosti upozornit na skutečnost, že smlouva uzavřená podle ustanovení § 718 odst. 2 obč. zák. se od obecné dědické smlouvy uzavřené manželi do značné míry odlišuje, např. v případě, že dojde k rozvodu manželství, nepřetrvávají účinky smlouvy pro uspořádání poměrů pro případ zániku manželství smrtí, neboť dojde k zániku manželství jiným ze způsobů.¹³⁸

5.5.2. Smlouva upravující uspořádání majetkových poměrů pro případ smrti, která nesplňuje náležitosti dědické smlouvy

Pokud smlouva uzavřená podle ustanovení § 718 odst. 2 obč. zák. nesplňuje náležitosti dědické smlouvy (srov. § 1982 a násl.), přesto stanovuje závazná pravidla pro uspořádání majetkových poměrů manželů pro případ

¹³⁷ BÍLEK, Petr, JINDŘICH, Miloslav, RYŠÁNEK, Zdeněk, BERNARD, Pavel. *Notářský řád: komentář*. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0, str. 157 (Bílek).

¹³⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 230 (Psutka).

zániku manželství smrtí. Takovou smlouvu mohou uzavřít manželé, popř. i snoubenci ještě před uzavřením manželství.

Obsahem této smlouvy bude nejčastěji dohoda smluvních stran ohledně konkrétních součástí SJM, které případnou pozůstalému manželů v případě smrti jednoho z manželů, přičemž nic nebrání tomu, aby se manželé dohodli, že pozůstalému manželů případně vše, co tvoří SJM.¹³⁹

Pokud manželství skutečně zanikne smrtí jednoho z manželů, bude soud v rámci vypořádání SJM vázán postupem stanoveným v ustanovení § 764 odst. 1 obč. zák. upravujícím řízení o dědictví. Notář jako soudní komisař je povinen v pozůstalostním řízení zjistit z Evidence listin o manželském majetkovém režimu, popř. Seznamu listin o manželském majetkovém režimu (k tomuto blíže v bodě 3.2.4. této diplomové práce), jaký manželský majetkový režim existoval mezi manželi před smrtí jednoho z nich. V případě, že byla mezi manželi sjednána manželská majetková smlouva, je soudní komisař vázán pokyny, které ze smlouvy vyplývají (srov. § 718 odst. 2 obč. zák.).

5.5.3. Smlouva upravující uspořádání majetkových poměrů pro případ rozvodu manželství

Právní úpravu dopadající na úpravu majetkových práv manželů pro případ zániku manželství rozvodem najdeme v ustanovení § 765 obč. zák. Pokud dojde k rozvodu manželství, měla by se majetková práva rozvedených manželů řídit v první řadě jejich dohodou (srov. § 765 odst. 1 obč. zák.). Platná právní úprava v tomto směru navázala na ustanovení § 24a odst. 1 písm. a) zák. č. 94/1963 Sb., o rodině, který předpokládal úplné vypořádání majetkových vztahů, práv a povinností společného bydlení, popř. vzájemnou vyživovací povinnost. Především z praktického hlediska bylo možno touto dohodou uzavřenou rozvádějícími se manželi vypořádat nejen SJM, ale také ostatní majetkové vztahy vzniklé jak před uzavřením manželství, tak za jeho trvání.

Teprve až v krajním případě, nedojde-li k dohodě nebo dohoda rozvedených manželů není možná, může se návrhem kterýkoliv z bývalých

¹³⁹ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 230 an. (Psutka).

manželů domáhat vypořádání rozhodnutím soudu (srov. § 765 odst. 2 a § 740 obč. zák.).¹⁴⁰

Pokud nedojde ani k jednomu z výše uvedených způsobů vypořádání, nastupuje nevyvratitelná domněnka vypořádání (srov. § 741 obč. zák.). K tomuto blíže v bodě 5.1.1. této diplomové práce.

Závěrem lze uvést, že podle výše uvedeného bude možné postupovat i v případě zániku manželství změnou pohlaví jednoho z manželů (srov. § 29 odst. 2 obč. zák.), jakož i v případě, že manželství bude prohlášeno za neplatné (srov. 686 odst. 1 obč. zák.).¹⁴¹

¹⁴⁰ HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9, str. 475 (Psutka).

¹⁴¹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz. In: www.obcanskyzakonik.justice.cz. (online). (cit. 11. 02. 2020). Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

6. Zhodnocení české platné právní úpravy a nizozemské právní úpravy manželských majetkových poměrů včetně úvah de lege ferenda

Stejně jako v České republice, najdeme i v Nizozemsku právní úpravu manželských majetkových práv v občanském zákoníku (Burgerlijk Wetboek dále jen „BW“), a to v knize první, která upravuje osobní a rodinné právo.

Právní úprava manželského majetkového práva v Nizozemsku byla až do roku 2012 zcela specifická, v Evropě ojedinělá, kdy podle zákona, resp. podle zákonného majetkového režimu spadalo do společného jmění nejen to, co manželé nabyli za trvání manželství, ale také to, s čím do manželství vstupovali. Naproti tomu nejen u nás, ale v mnoha dalších evropských státech spadá do společného jmění zpravidla - snoubenci si mohou ujednat jinak - jen to, co manželé nabyli v době trvání manželství. To, co snoubenci nabyli, popř. měli ve svém výhradním vlastnictví ještě před uzavřením manželství, nikdy do společného - podle zákonného režimu - nespadá.¹⁴²

V Nizozemsku byla přijata velmi rozsáhlá novela občanského zákoníku, která se mimo jiné týkala i manželského majetkového práva, resp. manželských majetkových režimů. Již na tomto místě můžeme konstatovat, že nizozemský zákonný majetkový manželský režim po zmíněné novelizaci je v zásadě shodný se zdejší právní úpravou.

Právní úprava v Nizozemsku stanovuje pro manželství uzavřená po 01. lednu 2012 jako výchozí, tzv. zákonný majetkový režim s tím, že manželé (snoubenci) mohou své majetkové poměry smluvně modifikovat.¹⁴³

Předmětem zákonného manželského majetkového společenství je veškerý majetek, který manželé získají poté, co uzavřeli manželství. Stejně jako je tomu ve zdejší právní úpravě, tak i v té nizozemské je stanoven výčet aktiv, které do souboru společného jmění nespádají. Jedná se především o majetek, o kterém zůstavitel nebo dárce určil, že nepatří do společného jmění, důchodové nároky (podle zvl. zákona), jakož i penzijní práva pozůstalých příbuzných, pokud mají

¹⁴² Od 1. ledna 2012 vstoupil v Nizozemsku v planost nový zákon o manželském majetkovém právu.

¹⁴³ Kniha 1, titul 7, čl. 94, bod 1 BW

na takovou penzi nárok a některá užívací práva.¹⁴⁴ Součástí společného jmění se dále nestanou ani tzv. plody z výhradního majetku jednoho z manželů, jakož i náhrada za tento majetek ani nárok na náhradu škody způsobené na tomto výhradním majetku.¹⁴⁵ V případě pasiv, tedy dluhů, je situace také obdobná české právní úpravě. Součástí společného jmění se nestanou dluhy, které se týkají výhradního majetku jednoho z manželů, jakož i dluhy vzniklé z právního jednání jednoho z manželů.¹⁴⁶ Naše platná právní úprava stanovuje, že součástí SJM se stanou dluhy, které vznikly při obstarávání každodenních nebo běžných potřeb rodiny. I toto pravidlo o dlužích, za které manželé odpovídají „společně a nerozdílně“, platí v Nizozemsku stejně jako u nás (srov. dluhy vznikající v rámci domácnosti, jakož i při obstarávání péče o děti a při jejich výchově).

BW dále stanoví, že právo spravovat společné jmění má každý z manželů - až na určité výjimky.¹⁴⁷ Jednou z praktických výjimek je nakládání se společným domovem, s prostorem, který slouží bydlení manželů, resp. rodiny. Nakládat se společným domovem je možné pouze tehdy, kdy se na tom manželé dohodli (srov. kniha 1, titul 6, čl. 88, bod 1, písm. a BW). Obdobně se vyžaduje souhlas druhého manžela, chce-li se manžel zavázat třetí osobě jako ručitel (srov. kniha 1, titul 6, čl. 88, bod 1, písm. c BW).

Jednal-li by jen jeden z manželů v případě, kdy zákon vyžaduje souhlas obou manželů, sám, má druhý manžel právo dovolat neplatnosti takového právního jednání, a to v tříleté lhůtě ode dne, kdy se o dotyčném právním jednání dozvěděl (i v tomto směru je nizozemská právní úprava shodná s českou).¹⁴⁸ Není-li možné z jakéhokoliv důvodu udělit souhlas, tj. zejména v případě, kdy druhý manžel odmítá souhlas dát, může tak na žádost druhého manžela učinit soud.¹⁴⁹

Nesouhlasí-li manželé s tím, aby se jejich majetkové poměry řídily výše popsaným zákonným režim, mají možnost uzavřít tzv. manželskou dohodu. Dohodu mohou uzavřít nejen manželé, ale již snoubenci (tzv. prenuptial

¹⁴⁴ Kniha 1, titul 7, čl. 94, bod 2, písm. a, b, c, BW

¹⁴⁵ Kniha 1, titul 7, čl. 94, bod 4 BW

¹⁴⁶ Kniha 1, titul 7, čl. 94, bod 5, písm. a, b BW

¹⁴⁷ Kniha 1, titul 7, čl. 97, bod 1 BW

¹⁴⁸ Kniha 1, titul 6, čl. 89, bod 1 BW

¹⁴⁹ Kniha 1, titul 6, čl. 91, bod 1 BW

a postnuptial agreement v angl. znění BW).¹⁵⁰ Pak je jen na jejich vůli, jaký obsah taková modifikační dohoda bude mít. Aby mohla dohoda mít zamýšlené právní následky, musí být uzavřena ve formě veřejné listiny.¹⁵¹ Formální požadavky na dohodu upravující manželské majetkové poměry odlišně od zákonného režimu, jsou tedy v obč. zák. a v BW také shodné. V případě, že předmanželskou smlouvu ujednají snoubenci, nastane účinnost této smlouvy až uzavřením manželství.¹⁵² Pokud je smlouva uzavřena za trvání manželství, je situace jednodušší. Účinnost této smlouvy nastane den následující po jejím uzavření (pokud není ve smlouvě určen pozdější den).¹⁵³ Zákon dovoluje, aby modifikační dohoda byla později změněna novou modifikační dohodou (srov. kniha 1, titul 8, čl. 117, bod 1 BW).

Dále je nezbytné, aby tato dohoda byla registrována v Manželském majetkovém rejstříku (Huweljksgoederenregister) u místně příslušného soudu. Místní příslušnost je určena podle místa, kde bylo manželství uzavřeno. Nizozemská právní úprava však pamatuje i na případy, kdy k uzavření manželství došlo mimo území Nizozemska. V takovém případě musí být manželská majetková dohoda registrována u okresního soudu v Haagu.¹⁵⁴ Tento majetkový rejstřík je veřejně přístupný. Třetí osoby tudíž mohou proti manželské majetkové dohodě vznést námitky.¹⁵⁵

Z porovnání nizozemské a české právní úpravy majetkového manželského režimu lze uzavřít, že česká i nizozemská právní úprava shodně vnímají zákonný režim toliko jako režim subsidiární pro případ, že se manželé nerozhodnou mezi sebou sjednat režim odlišný.¹⁵⁶

V souvislosti s vymezením jednotlivých variant modifikací společného jmění manželů podle nizozemského práva uvádíme, že tyto jsou obdobné našemu platnému právnímu řádu. Také v Nizozemsku je možné se od zákonného režimu odchýlit za předpokladu, že modifikační dohoda nebude v rozporu

¹⁵⁰ Kniha 1, titul 8, čl. 114 BW

¹⁵¹ Kniha 1, titul 8, čl. 115, bod 1 BW

¹⁵² Kniha 1, titul 8, čl. 117, bod 2 BW

¹⁵³ Kniha 1, titul 8, čl. 120, bod 1 BW

¹⁵⁴ Kniha 1, titul 8, čl. 116, bod 1 BW

¹⁵⁵ Kniha 1, titul 8, čl. 120, bod 2 BW

¹⁵⁶ Kniha 1, titul 7, čl. 93 BW

se závaznými právními pravidly, nebude v rozporu s morálkou (roz. dobrými mravy), ani veřejným pořádkem. Dalším omezením výslovně stanoveným v BW v souvislosti takovými dohodami je to, že manželé, resp. snoubenci mají zakázáno vzdát se práv vyplývajících z jejich rodičovské odpovědnosti, jakož i práv, která zákon přiznává pozůstalému manželovi.¹⁵⁷

Stejně jako je tomu ve zdejší právní úpravě ohledně manželského majetkového režimu založeného rozhodnutím soudu, pamatuje rovněž nizozemská právní úprava na případy, kdy si jeden z manželů počíná tak, že jedná tak, že za ním zůstávají dluhy, plýtvá majetkem, atd., čili právně jedná zjevně v rozporu s právy svého manžela. Taková jednání zakládají právo dotčeného manžela, domáhat se u soudu zrušení společného jmění.¹⁵⁸

Jedním z dalších důvodů, který zakládá právo druhého manžela žádat, aby soud zrušil společného jmění je kromě výše uvedeného také to, že jeden z manželů brání tomu druhému spravovat společné jmění, popř. mu odmítá sdělit informace týkající se stavu společného jmění.¹⁵⁹

Konečně je třeba uvést jeden z podstatných rozdílů porovnávaných právních úprav. Přesto, že to není v české právní úpravě manželského majetkového práva stanoveno výslovně, je možné dovodit, že předmětná pravidla lze použít jen pro manžele, tedy pro ty, kdo jako osoby opačného pohlaví uzavřely, resp. hodlají uzavřít manželství. Naproti tomu nizozemská právní úprava výslovně umožňuje aplikaci i na ty osoby, které vstoupily do registrovaného partnerství.¹⁶⁰ Máme za to, že by bylo velmi přínosné, kdyby se zdejší zákonodárce zamyslel (kromě jiného) nad tím, zda by nebylo vhodné u nás zakotvit stejnou právní úpravu.¹⁶¹

¹⁵⁷ Kniha 1, titul 8, čl. 121, bod 1, 2, 3 BW

¹⁵⁸ Kniha 1, titul 7, čl. 109 BW

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Kniha 1, titul 5, čl. 80b BW

¹⁶¹ Ačkoliv Nizozemsko patří mezi státy, které uznávají sňatek i stejnopohlavní dvojice, nebylo tomu tak vždy. Existují proto stejnopohlavní páry, které dosud v registrovaném partnerství žijí. Dotyčná právní úprava je určena pro ně.

Závěr

Cílem této diplomové práce byl rozbor právní úpravy manželských majetkových režimů tak, jak ji vidí zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a srovnání české právní úpravy s právní úpravou nizozemskou.

K dosažení výše uvedeného cíle jsme dospěli prostřednictvím obsáhlé právní analýzy české platné právní úpravy jednotlivých manželských majetkových režimů. V určité míře jsme poukázali i na některé nedostatky platného tzv. zákonného režimu, který ani jinak nebyl ušetřen kritiky ze strany odborně právnícké veřejnosti. Vedle zákonného režimu jsme analyzovali všechny v úvahu přicházející manželské majetkové režimy, a to jak smluvní, tak ty, které může svým rozhodnutím založit soud. Zmínili jsme i problematiku tzv. předmanželských smluv. Rovněž jsme se věnovali problematice správy společného jmění a možných změn zákonného režimu správy.

Z následného srovnání právní úpravy české a právní úpravy nizozemské, pokud jde o manželské majetkové režimy, vyplynulo, že porovnávané právní úpravy shodně umožňují, aby byl zákonný manželský majetkový režim prostřednictvím taxativně stanovených modifikací manželského majetkového práva, z části nebo zcela modifikován. V obou porovnávaných právních úpravách je zakázáno, aby si snoubenci, popř. manželé v předmanželských smlouvách, ale také ve smlouvách uzavíraných za trvání manželství ujednali takové podmínky, které by byly v rozporu s právními předpisy, morálkou či veřejným pořádkem.

Lze říci, že přístupy porovnávaných právních úprav ohledně režimu založeného rozhodnutím soudu, resp. důvody, pro které může jeden z manželů u soudu žádat zúžení, popř. zrušení společné jmění, jsou si taktéž podobné.

Na základě výše uvedeného srovnání české platné právní úpravy v oblasti manželského majetkového práva s právní úpravou v Nizozemsku můžeme uzavřít, že obě právní úpravy dosahují, co se týče rozsahu a kvality zpracování této oblasti vysokého evropského standardu, a to i vzhledem k počtu dispozitivních ustanovení v této oblasti.

Za velice inspirativní v nizozemské právní úpravě sledujeme v jistém ohledu to, jakým způsobem je v zákonném režimu upravena správa společného jmění. V BW jsou taxativně vymezena právní jednání související se správou

společného jmění, pro která zákon vyžaduje souhlas druhého manžela. V naší právní úpravě pod správu SJM v zákonném režimu zahrnujeme veškerá právní jednání týkající se společného jmění a jeho součástí, ke kterým dochází v tzv. běžných záležitostech. V těchto běžných záležitostech zákon nevyžaduje souhlas druhého manžela. Kdežto v případě záležitostí jiných než běžných, vyžaduje zákon společné jednání obou manželů nebo jednoho manžela se souhlasem druhého. Domníváme se, že z hlediska výkladu může v praxi činit určitý problém zařazování jednotlivých právních jednání pod běžnou, popř. jinou než běžnou záležitost. Z tohoto důvodu se domníváme, že nizozemský zákonodárce zvolil vhodnější řešení.

V rovině úvah *de lege ferenda* můžeme poukázat ještě na problematiku registrovaného partnerství a majetkového práva manželského. Máme za to, že je na místě zvážit, zda by bylo možné dovodit, aby také osoby stejného pohlaví, ať dříve než vstoupí do registrovaného partnerství nebo po dobu trvání tohoto svazku, mohly využít - obdobně - právní pravidla majetkového práva manželského, a to jak pokud jde o zákonný režim, tak i pokud jde o volbu jiného režimu. V registrovaném partnerství mají přece partneři práva a povinnosti, které jsou obdobou práv a povinností manželů, které jsou stanoveny v zásadách rovnosti a ekonomické solidarity.

Závěrem je třeba uvést, že shledáváme pozoruhodným, že navzdory naprosto odlišné sociální i právní historii České republiky a Nizozemského království dospěly oba právní řády ve stejné době k zakotvení – v mnoha ohledech prakticky shodné, či přinejmenším obdobné právní úpravy.

Seznam zkratek

BW	Burgerlijk Wetboek
ČR	Česká republika
ČSR	Československá republika
IZ	zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
Listina	ústavní zákon č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky
n.ř.	zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnostech (notářský řád)
obč. zák.	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
obč. zák. z roku 1950	zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
obč. zák. z roku 1964	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
Obec. zák. obč.	Obecný zákoník občanský z roku 1811
SJM	společné jmění manželů
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
zák. o právu rodinném	zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném
zák. o rodině	zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
ZMPS	zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních

Poznámka:

Protože se u jednotlivých zákonů v textu diplomové práce neuvádí obvyklé konstatování „ve znění pozdějších předpisů“, rozumí se, že se pracuje s právní úpravou platnou v době dokončení diplomové práce.

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

BÍLEK, Petr, JINDŘICH, Miloslav, RYŠÁNEK, Zdeněk, BERNARD, Pavel. *Notářský řád: komentář*. 5. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2018. Beckova edice komentované zákony. ISBN 978-80-7400-689-0.

BEZOUŠKA, Petr, PIECHOWICZOVÁ, Lucie. *Nový občanský zákoník: nejdůležitější změny*. Olomouc: ANAG, 2013-. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7263-819-2.

DVOŘÁK, Jan. *Majetkové společenství manželů*. Praha: ASPI, 2004. Právní rukověť (ASPI). ISBN 80-86395-70-7.

DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2013-. ISBN 978-80-7478-325-8.

DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Občanské právo hmotné*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7552-187-3.

DVOŘÁK, Jan, SPÁČIL, Jiří. *Společné jmění manželů v teorii a v judikatuře*. 3. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7357-597-7.

ELIÁŠ, Karel, a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem*. Ostrava: Sagit, 2012. ISBN 978-80-7208-922-2.

ELIÁŠ, Karel, a kol. *Občanský zákoník: velký akademický komentář : úplný text zákona s komentářem, judikaturou a literaturou podle stavu k 1.4.2008*. Praha: Linde, 2008. Zákony - komentáře. ISBN 978-80-7201-687-7.

FIALA, Roman, DRÁPAL, Ljubomír, a kol. *Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475-1720)*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2015, ISBN 978-80-7400-570-1.

FRANCOVÁ, Marie, DVOŘÁKOVÁ ZÁVODSKÁ, Jana. *Rozvody, rozchody a zánik partnerství*. Praha: ASPI, 2008. Právní rukověť (ASPI). ISBN 978-80-7357-350-8.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka a kol. *Občanský zákoník II. Rodinné právo (§655-975)*. Komentář 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014. ISBN 978-80-7400-503-9.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-552-7.

HRUŠÁKOVÁ, Milana, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, WESTPHALOVÁ, Lenka. *Rodinné právo*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck). ISBN 978-80-7400-644-9.

JURČOVÁ, Monika, ed. *Liber amicorum Ján Lazar: pocta profesorovi Jánovi Lazarovi k 80. narodeninám*. Trnava: Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2014. ISBN 978-80-8082-791-5.

KUČERA, Zdeněk, PAUKNEROVÁ, Monika, RŮŽIČKA, Květoslav, a kol. *Mezinárodní právo soukromé*. 8. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7239-321-3.

MELZER, Filip, TĚGL, Petr, a kol. *Občanský zákoník: velký komentář*. Svazek 1. (§ 1 – 117). Praha: Leges, 2013-. Komentátor. ISBN 978-80-7502-004-8.

NOVOTNÝ, Petr. *Nový občanský zákoník*. Praha: Grada, 2014. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-2475-167-2.

NOVOTNÝ, Petr, IVIČIČOVÁ, Jitka, SYRŮČKOVÁ, Ivana, VONDRÁČKOVÁ, Pavlína. *Nový občanský zákoník*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2017. Právo pro každého (Grada). ISBN 978-80-2710-431-4.

PLECITÝ, Vladimír. *Rukověť rodinného práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Právnícké učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-529-6.

POLIŠENSKÁ, Petra. *Přehled judikatury ve věcech manželství: (s přihlédnutím k novému občanskému zákoníku)*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2013. Judikatura (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-334-0.

PSUTKA, Jindřich. *Společné jmění manželů*. V Praze: C.H. Beck, 2015. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-565-7.

RADVANOVÁ, Senta, ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnícké učebnice. ISBN 80-71791-82-2.

ROUČEK František, SEDLÁČEK, Jaromír. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi. Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Díl V. Praha: Linhart, 1937. ISBN 978-80-8596-360-1.

ŠARMAN, Jan, ŠUPÁKOVÁ, Hana. *Přehled judikatury ve věcech majetkových vztahů mezi manžely*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2010. ISBN 978-80-7357-592-2.

ŠÍNOVÁ, Renáta, ŠMÍD, Ondřej. *Manželství*. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-7502-046-8.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan. *Občanské právo hmotné*. 5., jubilejní aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2009. ISBN 978-80-7357-468-0.

ŠVESTKA, Jiří. *Občanský zákoník I.: Komentář*. 1. vydání. Svazek II. Praha: C.H. Beck, 2008. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-004-1.

ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA, Josef, ZUKLÍNOVÁ, Michaela, a kol. *Občanský zákoník: Komentář. Svazek II*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7478-457-6.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela, DVOŘÁK, Jan, ŠVESTKA, Jiří, a kol. *Občanské právo hmotné. Svazek 2. Díl druhý: Rodinné právo*. Praha: Wolters Kluwer, 2016-. ISBN 978-80-7478-937-3.

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. Jak dál v majetkovém právu manželském. *Pocła Sentě Radvanové k 80. narozeninám*. Praha: ASPI-Wolters Kluwer, 2009, 615-621. ISBN 978-80-7357-432-1.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

BURŠÍKOVÁ, Jana. Společné jmění manželů a podnikání po 1. 1. 2014. *Právo a rodina* [online]. 2013.

<https://www.epravo.cz/top/clanky/institut-spolecneho-jmeni-manzelu-po-rekodifikaci-posledni-volani-95890.html>

<https://www.epravo.cz/top/clanky/institut-predmanzelske-smlouvy-103646.html>

<https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-uprava-manzelskeho-majetkoveho-prava-s-mezinarodnim-prvkem-narizeni-rady-eu-20161103-106592.html>

<https://www.nkcr.cz/sluzby/rodina-majetek-a-ochrana-prav/manzelske-majetkove-pravo>

<http://ceflonline.net/history/>

JURÁKOVÁ, Helena. *Úplatné nabývání nemovitostí manžely*. Ad Notam. 2007, č. 1.

KNAPP, Viktor. *Systém československého socialistického práva v historii čtyřiceti let*, Právník, 1985.

KNAPP, Viktor. Učebnice občanského a rodinného práva: Celost. vysokoškolská učebnice. *Učebnice občanského a rodinného práva: Celost. vysokoškolská učebnice. Sv. 1, (Obecná část - Práva věcná) / Autoři* [online]. 1953.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Předmanželská smlouva de lege lata a rekodifikace českého rodinného práva*. Právní rozhledy [online]. 2003.

KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. *Rodinné právo v novém občanském zákoníku*. Právní rozhledy. 2013, č. 23–24, s. 801.

ŠVAJGLOVÁ, Radmila. *Vnos versus rozšíření společného jmění manželů*. Bulletin advokacie 2017, č. 1-2, str. 30.

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz. In: www.obcanskyzakonik.justice.cz. (online). Dostupné z: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/images/pdf/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>.

Vládní návrh zákona o rodině z roku 1963. In: www.psp.cz. (online). Dostupné z: https://www.psp.cz/eknih/1960ns/tisky/t0146_01.htm

ZUKLÍNOVÁ, Michaela. *Několik slov okolo okrajového pojmu aneb de explicazione serviens*. Právní rozhledy. 2014, č. 1, s 27.

3. Seznam použitých právních předpisů

Císařský patent č. 946/1811 Sb., zák. soud., Obecný zákoník občanský
Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., kterým byla vyhlášena Listina základních práv a svobod
Zákon č. 265/1949 Sb., o právu rodinném
Zákon č. 141/1950 Sb., občanský zákoník
Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině
Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
Zákon č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů
Zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnostech (notářský řád)
Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
Zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních
Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů
Zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích

4. Seznam použité judikatury

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 03. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3336/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 05. 03. 2009, sp. zn. 22 Cdo 3637/2010
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 05. 2009, sp. zn. 22 Cdo 410/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 03. 12. 2009, sp. zn. 22 Cdo 183/2008
Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 10. 2010, sp. zn. 8 Afs 49/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 01. 2011, sp. zn. 26 Cdo 1907/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2480/2010
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 09. 2000, sp. zn. 30 Cdo 1803/2000
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 07. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 09. 03. 2011, sp. zn. 31 Cdo 1038/2009

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 07. 2008, sp. zn. 22 Cdo 2779/2008

5. Seznam ostatních zdrojů

Předpis Notářské komory České republiky o Seznamu listin o manželském majetkovém režimu 5/2014 NK účinný od 01.01.2014.

Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 91/1998 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, a o změně a doplnění dalších zákonů, č. 91/1998.

Manželské majetkové smlouvy

Abstrakt

Diplomová práce pojednává o manželských majetkových režimech, které upravuje zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník. Práce je zaměřena na tři hlavní okruhy problematiky. První okruh představuje zákonnou právní úpravu společného jmění manželů, tj. zákonný manželský majetkový režim, režim, kterým se spravují manželské majetkové poměry, pokud si tyto poměry manželé, resp. snoubenci neupraví odlišně od zákona. Druhý okruh představuje podrobný rozbor právní úpravy majetkových poměrů manželů na základě smlouvy, ať již před uzavřením manželství, nebo za trvání manželství, tj. smluvený režim. Ve třetím okruhu je zkoumán manželský majetkový režim založený rozhodnutím soudu.

Poslední část práce je věnována pohledu na nizozemskou právní úpravu manželského majetkového práva ve srovnání s českou právní úpravou. Takto práce může vyústit do úvahy de lege ferenda, pokud jde o české majetkové právo manželů.

Klíčová slova: majetkové právo manželské, manželský majetkový režim, předmanželská smlouva.

Matrimonial property agreements

Abstract

The diploma thesis deals with marital property regimes, which are regulated by the Act No. 89/2012 Coll., the Civil Code. The thesis is focused on the three main areas of the problematics.

The first area represents a legal regulation of the common property of the spouses, i.e. the statutory matrimonial property regime, the regime, by which marital property relations are regulated, unless a married couple, resp. spouses adjust these relations differently from the law.

The second area of interest is a detailed analysis of a legal regulation of property relations of spouses on the basis of a contract, either before or during the marriage, i.e. the contractual regime.

The third area examines the matrimonial property regime established by a court decision.

The last part of the thesis is dedicated to the view of the Dutch matrimonial property law in comparison with the Czech legislation. With regard to the Czech property law of spouses the thesis may result in a *de lege ferenda* consideration

Key words: matrimonial property law, matrimonial property regime, prenuptial agreement.